

PJEVREJSKI PREGLED

Godina XX ● Broj 3 ● Beograd ● mart 2011. ● ADAR I/ADAR II 5771.

SEKA SABLJIĆ:

Jevrejstvo je
moja intima
i privatnost

strana 9

DOGAĐAJI:

„Zlatni voz“
još saobraća

str. 4

Napadači na JO
Sombor u pritvoru

str. 5

Restitucija -
dokle se stiglo

str. 8

JERUSALIM U TRADICIJI JEVIJSKA I ARAPA

strane 10-11

Ovo mora
da se zna

HASIDSKE PRIČE:

strana 2

Prvo šišanje Mendija Kamineckog

USPEH OPERACIJE
„POSLEDNJA
ŠANSA“:

strane 14-15

Kepiro, konačno, na
optuženičkoj klupi

HASIDSKE PRIČE

Prvo šišanje

A sad Mendi, Toru u šake!

Upšerin je jevrejska ceremonija prvog šišanja dečaka, koja se obavlja u njegovoj trećoj godini i praktikuje se u ortodoksnim i hasidskim porodicama.

U Bibliji se ljudski život ponekad poredi sa rastom drveta. "Kad uđete u zemlju i zasadite bilo kakvu vočku smatrajte njene plodove za neobrezane. Tri godine neka vam budu neobrezani; neka se ne jedu." (Treća knjiga Mojsijeva 19:23). Stoga je čoveku zabranjeno da prve tri godine ubira i jede plodove sa drveta. Hasidski Jevreji ovaj pricip primenjuju na šišanje deteta. Dečaci se po prvi put šišaju u trećoj godini. Baš kao drvo, i dete je sve do treće godine nesvesno onoga što vidi i čuje. Tek kad dostigne uzrast od tri godine ono počinje da postaje svesno sebe i svog okruženja. To je pravi

trenutak da počne učiti Toru. U nalaženju analogija između drveta i ljudskog života oni idu još dalje, nadajući se da će se dete, baš kao i drvo koje raste visoko i daje plodove, takođe, razviti u svom znanju i dobrim delima i postati čovek.

U početku se ovaj običaj mogao videti među Sefardima. U 19. veku su ga prihvatili i Aškenazi. Haim Vital, koji je živio u 17. veku, pisao je da je kabalista Isak Luria ošišao sina na Lag baomer "po vrlo poznatom običaju" iz čega bi se mogao izvesti zaključak da upšerin vodi poreklo i iz kabalističke tradicije.

Kada se prvo šišanje obavi, roditelji upoznaju dečaka sa religioznim životom i uče ga prve molitve. Počev, dakle, od tog dana oni su dužni da ga

vaspitaju tako da poštuje zakone Tore. Takođe, dečak tada dobija svoj prvi cicit i kipa.

Ova svetkovina obično se odvija u kući ili sinagogi. Makazice tada idu iz ruke u ruku članova dečakove rodbine i porodičnih prijatelja, a njegova odrezana kosica čuva se u porodici.

Sve ovo imali su prilike da vide, mnogi od njih prvi put, pripadnici naše jevrejske zajednice, 21. februara u Njujork klubu hotela Kontinental u Beogradu. Rabin Jehošua Kaminecki, pripadnik pokreta ljubavi i njegova supruga Miri, pozvali su veliki broj gostiju na prvo šišanje sina Mendija.

Pre početka ceremonije, ponosni otac objasnio je gostima, među kojima je bilo nekoliko rabina iz susednih zemalja, simboliku ovog događaja. Kao što

drvo ima koren, stablo i plod, tako ih ima i Jevrejin. Njegov koren je judaizam. Iz njega on crpe hranu, jača stablo i daje zrele plodove u čijoj slasti uživa i on i zajednica kojoj pripada.

Potom se pristupilo šišanju malog Mendija koji je hrabro, možda malčice i zbunjeno što se našao u središtu pažnje, sve izdržao sedeći na stoličici i strpljivo čekajući da "bura" prođe. Prvi koji je imao čast da odreže loknicu sa Mendijeve glave bio je otac rabina Kamineckog koji je za tu priliku doputovao iz Izraela, a potom su mu sa makazicama u rukama prilazili brojni gosti među kojima su bili i predsednici SJOS i JO Beograd Aleksandar Nećak i Jovan Elazar, predsednik JO Subotica Tomislav Halbror i predsednik JO Zemun Nenad Fogel.

Druženje je završeno u velikom veselju sa pesmom i igrom, a što se glavnog junaka tiče – pa, ostalo mu je sasvim dovoljno kosice da bude jednako sladak kao što je i pre šišanja bio.

Savez podneo predstavku RRA

Povodom antisemitskih izjava dvoje estradnih umetnika, koje su se mogle čuti u ranim jutarnjim satima 25. februara u rijaliti program RTV Pink "Dvor", Savez jevrejskih opština Srbije istoga dana podneo je predstavku Republičkoj radiodifuznoj agenciji:

„Poštovani,
Ne želeći da ulazimo u estetske ili kulturne vrednosti, kao ni u potrebu milionskog broja gledalaca da prate tzv. rijaliti

programe pojedinih televizija, o čemu treba da govore psiholozi, sociolozi kulture i stručnjaci srodnih oblasti, šaljemo vam predstavku zbog nespontanog govora mržnje i raspirivanja antisemitizma i ksenofobije koji su se mogli čuti u rijaliti programu „Dvor“ emitovanom u petak

25. februara oko 03.30 časova na RTV Pink.

Molimo vas da proverite istinitost navoda u našoj predstavi i da nas o tome obavestite kako bismo preduzeli dalje korake.

Sprečavanje širenja antisemitizma i ksenofobije, u to smo sigurni, u interesu je Republike Srbije i svih njenih građana.

U nadi da ćete nam izaći u susret, želimo vam puno uspeha u vašem teškom, značajnom i odgovornom radu.“

RRA je odreakovala brzo i energično.

Ambasador Kol osudio govor mržnje na televiziji PINK

Ambasador Izraela u Srbiji Nj. E. Artur Kol izjavio je da je zgrožen antisemitskim sadržajem koji je nedavno emitovan na programu „Dvor“ Televizije PINK. „U poslednje vreme smo svedoci porasta antisemitskih incidenata u Srbiji, a poslednji u nizu je ujedno i najvidljiviji. Ova činjenica izaziva zabrinutost i zahteva punu pažnju relevantnih državnih organa“, objašnjava Kol.

On je dodao da očekuje da najviši predstavnici političkog, verskog i kulturnog života osude antisemitske ispade. „Još jednom se potvrđuje neophodnost obrazovanja protiv bilo kog oblika mržnje. Neznanje dovodi do antisemitizma, ksenofobije i rasizma, i otvara prostor za produbljivanje podela i nasilje“, zaključio je izraelski ambasador.

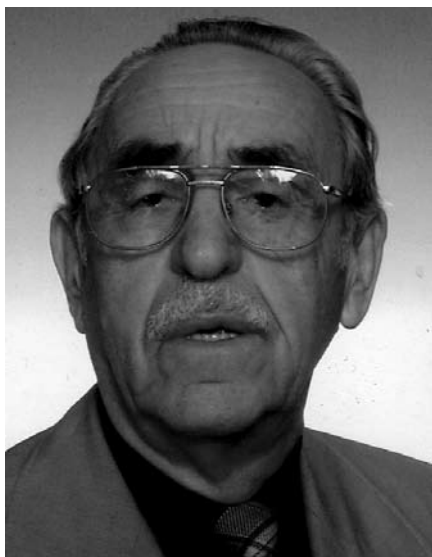
Hvala na podršci!

Povodom nedavnog nemilog događaja u rijaliti programu „Dvor“ koji se emituje na RTV Pink i reagovanja Saveza jevrejskih opština Srbije upućivanjem predstavke Republičkoj radiodifuznoj agenciji, od građana Srbije stigli su nam brojni izrazi podrške. U njima se najčešće jevrejska zajednica podseća da svi Srbi ne gledaju Jevreje na način iskazan u pomenutoj emisiji, da naša dva naroda u mnogo čemu imaju slična stradalnička iskustva kao i da su vekovima umela da žive u slozi. Mnogi su u porukama išli dotle da su čak naglasili da ih je stid što među njihovim sunarodnicima ima i takvih koji „razmišljaju“ poput dvoje estradnih umetnika, učesnika pomenutog rijalitija.

Savez jevrejskih opština Srbije se ovom prilikom zahvaljuje izražavajući uverenje da svi složno i uz međusobno poštovanje treba da radimo na dobrobit Srbije.

„Dr Šandor Šajber“ Pavlu Šosbergeru

Nagrada Mađarske vlade „Dr Šandor Šajber“, koju ona dodeljuje u saradnji sa Savezom jevrejskih opština te zemlje, trebalo bi da, dok ovaj broj ulazi u štampu, bude uručena u Budimpešti Pavlu Šosbergeru (90) nekadašnjem predsedniku Jevrejske opštine Novi Sad. Ovo visoko priznanje dodeljuje se za životno delo, a kada je Šosberger u pitanju ono će, nema sumnje, biti u pravih rukama.

Izložba „Jevrejski istorijski muzej“ 28. marta u Novom Sadu

Uspešno predstavljane monografske publikacije i prikaz dokumentarnog filma pod zajedničkim nazivom „Jevrejski istorijski muzej u Beogradu“ u beogradskom Art centru 19. januara, pročulo se i do Novog Sada, pa je predsednik tamošnje jevrejske opštine Goran Levi, uputio poziv Savezu i Muzeju da gostuju sa istim programom. Poseta je dogovorena za 28. mart 2011. u 18 časova, u prostorijama JONS. U Novi Sad će putovati predstavnici kolektiva Saveza, sva tri stručna lica Muzeja i predsednik Saveza Aleksandar Nećak, koji će, kao i u Beogradu, voditi ovaj program.

Dobra vest za korisnike sredstava „Mađarskog zlatnog voza“

Iako je „Mađarski zlatni voz“ još prošle godine ušao na poslednju stanicu, Mađarska vlada se složila da i 2011. nastavi da pomaže mađarske Jevreje preživle Holokaust, kao i Jevreje sa teritorija koju je ta zemlja u Drugom svetskom ratu okupirala, i da za njih izdvoji novčana sredstva.

Da se podsetimo, pravo na pomoć imaju:

- Žrtve mađarskih nacističkih progona, rođene pre 8. maja, 1945, koje su između 1939. i 1945. živle na teritoriji Mađarske, u okviru mađarskih granica iz 1944. godine, odnosno čija je imovina posle deportovanja opljačkana.

Pomoć se može tražiti u svrhu:

- Pružanja medicinske pomoći koja nije pokrivena programima državnog zdravstvenog osiguranja
- Nabavke medicinske opreme (invalidska kolica, stolice ili kreveti za specijalne potrebe, slušni aparati, lekovi, stomatološke i druge usluge, itd.)
- Nabavke zimske odeće
- Pomoći u hrani
- Održavanja domaćinstva
- Kućne nege
- nabavke ogreva za zimu

Dvanaesti Šolet

Tradicionalni dvanaesti Šolet, održan u subotu 5. februara u restoranu „Zlatna medalja“, u novosadskom hotelu „Sajam“, okupio je 350 učesnika. Organizator Šoleta 2011. bila je po prvi put omladina JONS-a, a na predlog dugogodišnjeg organizatora i idejnog tvorca ove manifestacije Rubena Dajča, koji je ove godine bio mentor omladincima.

Svesrdnu pomoć u organizaciji dali su Kancelarija Jevrejske opštine Novi Sad i predsednik Goran Levi.

Ovogodišnji Šolet ostaće upamćen i po poklonu Ane i dr Teodora Kovača, koji su organizatore tehnički opremili za pripremu pasulja naredne godine!

Igrala se deca

Jevrejska opština Zrenjanin obavještena je od tamošnje policije da su uhvaćeni sknavitelji jevrejskog groblja. Reč je o maloletnim licima koja su nedavno "isprobavala" šablon sa znakom jedne desničarske organizacije. Na policiji je da se uveri u istinitost te priče, a na roditeljima i nastavnicima, da utvrde zašto su za

to testiranje izabrali baš jevrejsko groblje.

U vezi sa sknavljenjem groblja, koje je po našoj tradiciji sveto mesto, JO Zrenjanin posetio je i Trajan Pankarican, zamenik sekretara zaštitnika građana, a potom i Nadica Jakovljević, zamenica direktora Radio Zrenjanina.

Napadači na JO Sombor u pritvoru

Kako saznajemo iz Sombora, tamošnja policija je uspela da uđe u trag i uhapsi vinovnike nedavnog napada na zgradu Jevrejske opštine, o čemu smo izvestili u prošlom broju, i oni se sada nalaze u pritvoru.

U noći između 16. i 17. januara, da se podsetimo, dvojica izgreznika nacrtala su kukasti krst i razbila prozor na zgradi JO, o čemu su obavješteni policija i BIA kao i gradonačelnik Sombora. Takođe, dato je saopštenje i za medije.

Antisemitima to, izgleda, nije bilo dovoljno, pa su u nedelju 30. januara, samo tri dana nakon obeležavanja

Međunarodnog dana sećanja na žrtve Holokausta, između 21.30 i 22.00 časa ispisali novi grafit na zgradi Jevrejske opštine Sombor: "Six million more" i na kolima parkiranim ispred zgrade: "Death to Zog" sa prekrštenom Davidovom zvezdom.

Saopštenje za javnost SJOS i JO Sombor

Zbog učestalih antisemitskih napada u Zrenjaninu (12. januara) i Somboru (u noći između 16. i 17. januara, i u nedelju 30. januara), kao i zbog antiromskih napada u Požegi (13. januara) i u Somboru (30. januara), Savez jevrejskih opština Srbije je uložio najenergičniji protest i zatražio adekvatno reagovanje resornih institucija i Vlade Srbije, sprovođenje istrage, otkrivanje

i kažnjavanje počilaca, kao i preduzimanje mera zaštite bezbednosti jevrejskih objekata i članova jevrejske zajednice.

Tim povodom SJO Srbije je uputio pisma odgovarajuće sadržine predsedniku Republike Srbije Borisu Tadiću, predsedniku Vlade Republike Srbije Mirku Cvetkoviću, ministru unutrašnjih poslova i potpredsedniku Vlade Republike Srbije Ivici Dačiću i

ministru za ljudska i manjinska prava Svetozaru Čipliću.

Dosadašnje stalno ukazivanje SJO Srbije na to da se antisemitski napadi neće završiti napadom na jevrejsku zajednicu, i da će se mržnja i ksenofobija proširiti i na ostale nacionalne manjine, pokazali su se, nažalost, kao tačni o čemu svedoče nedavni napadi na romska naselja u Požegi i Somboru.

Konferencija „Neprolazna vrednost i trajna aktuelnost Milanskog edikta“

Međunarodna konferencija „Neprolazne vrednosti i trajna aktuelnost Milanskog edikta“ održana je u Nišu od 24. do 26. februara 2011, gradu koji je rodno mesto cara Konstantina Velikog, a u susret 1700 godišnjici Milanskog edikta.

Na njoj su razmotreni različiti aspekti epohalnog i trajnog istorijskog i civilizacijskog značaja akta kojim je prvi put afirmisano načelo pune verske slobode i ravnopravnosti svih verskih uverenja i stvaralačkog dijaloga hrišćanstva sa grčko-rimskom kulturom.

Na tragu slova i duha Milanskog edikta, učesnici Konferencije su posebnu pažnju posvetili uočavanju i isticanju neprolazne aktuelnosti ovog dokumenta u svetlu izazova sa kojima se suočava savremeni svet. Jedinstveno je zaključeno da pravilno razumevanje ideja sadržanih u Milanskom ediktu može bitno doprineti rešavanju nekih od najsloženijih problema današnjeg čoveka, kao što su:

- Nepostojanje ničim ograničenih prava na versku slobodu
- Ugrožavanje ili nepotpuna zaštita ljudskih prava
- Nedostatak socijalne pravde i
- Permanentno narušavanje mira u svetu.

Imajući u vidu značaj i domašaj pokrenutih pitanja, učesnici Konferencije pozivaju da na njima u konkretnom dijalogu ubuduće odgovorno rade svi subjekti društvenog života: državne institucije, crkve i verske zajednice, kao i organizacije civilnog društva.

Za pripadnike hrišćanskih crkava naročito nadahnuće u naporu prepoznavanja izvornog jedinstva crkve predstavlja okolnost da je Milanskim ediktom otvoren put sazivanju prvog Vaseljenskog sabora u Nikeji.

U tom duhu, učesnici konferencije, koji u predstojećem velikom jubileju hrišćanstva vide jedinstvenu priliku za unapređenje ekumenskog, međureligijskog i dijaloga sa savremenim svetom, pozivaju da se učini sve kako bi ova velika šansa bila oživotvorena i na najbolji način i u opštem interesu.

Nećak i Inđić o digitalizaciji arhiva JIM-a

Na poziv predsednika Aleksandra Nećaka, Savez jevrejskih opština Srbije je 22. februara posetio je Trivo Inđić, predsedavajući nacionalne Komisije za saradnju sa Uneskom.

U razgovorima koje su obavili, Inđić je posebno podržao projekat digitalizacije arhive Jevrejskog istorijskog muzeja. Domaćin je izrazio spremnost da, ukoliko se taj projekat realizuje, Savez jednu kopiju pokloni Arhivu grada Beograda ili Republičkom arhivu. Savez se zahvalio i prihvatio poziv da saraduje sa časopisom „Pravo i društvo“ koji je pokrenut februara prošle godine, a čiji je Inđić urednik. Reč je o tromesečniku koji ustupa prostor stručnjacima da u njemu govore o važnim društvenim dešavanjima, ali bez teških naučnih formulacija.

Konferencija o manjinskom obrazovanju

Savez jevrejskih opština Srbije podržava inicijativu za održavanje konferencije o manjinskom obrazovanju, koja bi, po zamisli njenog pokretača Olene Papuge, narodne poslanice (Liga socijaldemokrata Vojvodine) i članice nacionalnog saveta Rusina, trebalo da se održi u Maloj sali skupštine Srbije. O inicijativi je obavešten i ministar za ljudska i manjinska prava Svetozar Čipčić koji se složio sa tim da i ministarstvo pomogne.

Olena Papuga

Solidarno finansiranje radova na groblju u Đakovu

Zajedničkom akcijom Koordinacije židovskih općina u Hrvatskoj, Jevrejske zajednica BIH i Saveza jevrejskih opština Srbije, biće dovršeni radovi na groblju u Đakovu. Imajući u vidu značaj i simboliku groblja u Đakovu, Izvršni odbor Saveza jevrejskih opština Srbije je, na sednici održanoj 20. februara, 2011, jednoglasno prihvatio ranije postignut dogovor da sve tri zajednice solidarno učestvuju sa po 3000 evra, koliko je prema prethodno urađenom predračunu bilo procenjeno da je potrebno da se radovi privedu kraju.

Zahvalnost predsednika JO Sarajevo

Povodom odluke Izvršnog odbora Saveza jevrejskih opština Srbije, donete 20. februara, da učestvuje u zajedničkom projektu „Groblje u Đakovu“, predsednik Jevrejske opština Sarajevo uputio je reči zahvalnosti SJS-u:

„Dragi prijatelji, iskreno obradovan ovom Odlukom, u koju nisam ni sumnjao, srdačno vas pozdravljam, i u ime inicijatora ideje da sami, bez donacija iz inostranstva obnovimo spomen ploče, zahvaljujem članovima Izvršnog odbora SJO Srbije, i predsedniku SJSO lično.“

Boris Kožemjakin.

Sastanak Ministarstva za ljudska i manjinska prava sa nacionalnim savetima

U hotelu Kontinental u Beogradu, od 2. do 4. februara 2011. održan je sastanak sa predstavnicima novoizabranih nacionalnih saveta. Na susretu koji je, uz finansijsku podršku Evropske Unije, organizovalo Ministarstvo za ljudska i manjinska

prava Republike Srbije, inostrani i domaći konsultanti predstavili su međunarodni sistem i konvencije o zaštiti ljudskih prava (UN i Saveta Evrope), nacionalno zakonodavstvo o zaštiti ljudskih i manjinskih prava kao i ulogu i odgovornosti naciona-

lnih saveta. Posebna pažnja je bila posvećena strateškom planiranju, planiranju akcionog i finansijskog plana, te izveštavanju.

Na sastanku je učestvovao i predsednik Saveza jevrejskih opština Srbije Aleksandar Nećak.

Direktor Fonda Aušvic-Birkenau posetio Savez

Generalni direktor Fonda Aušvic-Birkenau Jacek Kastelaniec posetio je 17. februara Savez jevrejskih opština Srbije. Cilj njegove posete i razgovora sa predsednikom Saveza Aleksandrom Nećakom bio je da zamoli SJOS da u kontaktima sa srpskim zvaničnicima ispita mogućnosti da naša država da doprinos Fondu, baš kao što je to do sada učinilo četrdesetak zemalja. Namera Fonda je da od donacija formira glavnica u iznosu od 120 miliona evra koja se neće dirati, ali čija bi godišnja kamata bila dovoljna da pokriva troškove održavanja Memorijalnog kompleksa Aušvic-Birkenau koji se procenjuju na 4-5 miliona evra.

Fond je osnovan pre nekoliko godina, a među prvim državama koje su uplatile sredstva za formiranje glavnice bile su SR Nemačka (60 miliona evra), Austrija (šest miliona) i SAD (12,2 miliona).

Razgovorima su prisustvovali: Margita Lalić-Terzić iz Odeljenja za međunarodnu kulturnu, prosvetnu, naučnu, tehnološku i sportsku saradnju u Ministarstvu spoljnih poslova, Josif Vesel, logoraš u Aušvicu, Eva Čavčić, preživela Bergen Belzen, Danijela Danon, generalni sekretar SJOS i Judita Jovanović.

Komemoracija u Bečeju

Na poziv grada, delegacija Jevrejske opštine Pančevo prisustvovala je 28. januara komemoraciji žrtvama fašizma u Bečeju. U svečanoj sali opštine održan je prigodan umetnički program, a rabin Isak Asiel pročitao je pismo zarobljenika koncentracionog logora Aušvic napisano u poslednjim trenucima života. Vence na spomen-obeležje na obali Tise položili su: grad Bečej, konzul Izraela, katolička crkva, JO Pančevo, Novi Sad i Zrenjanin kao i rodbina stradalih.

Saradnja

“Da Limmud Keshet susret na Bjelolasici nije imao samo kulturni, vjerski i zabavni karakter svjedoči i paket koji je ovih dana stigao iz Saveza jevrejskih opština Srbije, bolje rečeno iz Jevrejskog istorijskog muzeja u Beogradu.

Na Bjelolasici sam upoznao ljude sa kojima do tada nisam kontaktirao. Tako sam upoznao i gospodina Aleksandra Nećaka, predsjednika Saveza jevrejskih opština Srbije, sa kojim sam vodio razgovore o povratu povijesne građe Židovske općine Virovitica koja se nalazi u Jevrejskom istorijskom muzeju u Beogradu. Po povratku sa Bjelolasice, nakon dva-tri e-maila i malo sreće, stigla nam je, kako rekoh, pošiljka. Zapisnici sastanaka bogoštovne Židovske općine Virovitica iz vremena od 1918. do 1924. godine.

Ima u njima mnogo interesantnih detalja i može se razaznati da je, kao i danas, bilo različitih polemika, mišljenja i razmišljanja među članovima Židovske općine Virovitica.

Preslike zapisnika dali smo uvezati i sada posjedujemo još jedan trag postojanja Židova na ovim prostorima.

Zahvaljujem se gospodinu Nećaku na iskazanoj dobroj volji i povratu dijela arhivske građe naše općine.”

Predsjednik Židovske općine Virovitica
Željko Weiss

Restitucija – dokle se stiglo

Na 107. sednici Izvršnog odbora Saveza jevrejskih opština Srbije, održanoj 20. februara 2011. jedna od tačaka dnevnog reda ticala se restitucije. O tome koliko se na tom planu odmaklo izvestio je zamenik predsednika SJOS Robert Sabadoš čiji izveštaj prenosimo unekoliko skraćeno

P R E G L E D

podnetih i rešenih zahteva Jevrejskih opština za restituciju oduzete imovine prema Zakonu o vraćanju (restituciji) imovine crkvama i verskim zajednicama

Zakon o vraćanju (restituciji) imovine crkvama i verskim zajednicama usvojen je 25. maja 2006. godine, objavljen u Službenom glasniku RS pod brojem 46/2006, stupio je na snagu 10. juna 2006, a primenjuje se od 1. oktobra 2006.

Zakon o vraćanju (restituciji) imovine crkvama i verskim zajednicama uređuje samo deo denacionalizacije koji se tiče jedne kategorije subjekata: crkva i verskih zajednica, njihovih zadužbina i društava kojima je imovina oduzeta primenom propisa o agrarnoj reformi, nacionalizaciji, sekvestraciji i drugih propisa koji su doneti i bili u primeni od 1945. godine, kao i svim drugim aktima kojima je na teritoriji Republike Srbije vršeno oduzimanje imovine bez tržišne naknade.

Crkve i verske zajednice imaju pravo na restituciju bez obzira na osnov oduzimanja uz ispunjenje tri osnovna uslova: da je imovina kao svojina crkve ili verske zajednice oduzeta posle 1945. godine; da je oduzimanje izvršeno od strane države na osnovu tada važećih propisa ili drugih akata državnih organa i da je oduzimanje izvršeno bez novčane naknade ili dodele druge nepokretnosti.

Prema Zakonu, osnovni vid vraćanja imovine je u vidu naturalne restitucije odn. vraćanje stvari koja je oduzeta, zatim realna supstitucija, odnosno, zamenska restitucija kada se u naturi vraća druga stvar približnih osobina i vrednosti i, na kraju, monetarna restitucija odn. obeštećenje u novcu (obveznicama) koja je buduća neizvesna veličina pošto je to materija opšteg zakona o vraćanju i obeštećenju za oduzetu imovinu koji još nije donet od strane Skupštine Srbije.

Obveznik vraćanja imovine je primarno Država, a zatim i poljoprivredni kombinati, privredna društva, zadruge i pod posebnim

uslovima fizička lica, a koji su do imovine došli na osnovu ustupanja od strane države ili pravnog posla za koji nije plaćena tržišna cena, ili nezakonitih odn. fiktivnih pravnih poslova.

Zakon štiti pravnu sigurnost fizičkih lica, koja su od momenta oduzimanja, zakonitim putem stekla oduzetu imovinu, bilo teretnim, bilo besteretnim pravnim poslom i oni nisu obveznici vraćanja.

Zakonski rok za podnošenje zahteva Direkciji za restituciju Republike Srbije je počeo teći 1. oktobra 2006. i trajao je do 30. septembra 2008. Rok je zakonski prekluzivni rok i nakon 30. septembra 2008. nisu se mogli više podnositi novi zahtevi.

Prema izričitom stavu jevrejskih opština svaka jevrejska opština posebno je podnosila zahteve za sopstvena područja i područja ugaslih jevrejskih opština koja pokrivaju prema članu 1 važećeg Statuta SJOS.

Do 30. septembra 2008. Odbor za restituciju pri IO SJOS evidentirao je 516 predatih predmeta od čega je JO Beograd predala 189, JO Novi Sad 123, JO Subotica 112, JO Sombor 15, JO Zrenjanin 16, JO Kikinda 17, JO Zemun sedam, JO Niš devet i JO Pančevo je predala 28 predmeta.

Prema strukturi podnetih predmeta, gledajući sve podnete zahteve zajedno, Jevrejska zajednica Srbije podnela je zahtev za vraćanje:

- 182 hektara poljoprivrednog zemljišta i 17 hektara građevinskog zemljišta odnosno ukupno 199 hek-

tara zemljišta;

- 18.260m² stambenog prostora i 16.036m² poslovnog prostora odnosno ukupno 34.296m² prostora.

Do 15. novembra 2010. Jevrejskoj zajednici Srbije je vraćeno:

- 0,9111 hektara građevinskog zemljišta što čini 5,36% od tražene veličine građevinskog zemljišta ili 0,46 % ukupno traženog zemljišta, - 84m² stambene površine što čini 0,46% od tražene veličine, 2.964m² poslovnog prostora što čini 18,48% tražene veličine ili 8,89% ukupno traženog prostora.

Prema konstataciji Direkcije za restituciju jedna od karakteristika predmeta jevrejskih opština je, da su, u slučaju kad je, na primer, oduzeta jedna stambena zgrada, podnošeni pojedinačni zahtevi za restituciju svakog stana u zgradi ponaosob. U najvećem broju zahteva nema odluka o oduzimanju, a tamo gde postoji dokumentacija, imovina je danas u svojinu fizičkih lica i nema zakonskih uslova za naturalnu restituciju, jer se objekti nalaze uglavnom u centrima velikih gradova poput Beograda, Novog Sada, ili Subotice. Značajan broj zahteva se odnosi na imovinu koja je oduzeta zadužbinama fizičkih lica, a ne zadužbina koju je osnovala JO, dok je i jedan značajan deo imovine prodat od strane predstavnika JO i Saveza, nakon rata.

Do 15. novembra 2010. vraćeno je :

1. JO Beograd 623m² stambeno-poslovnog prostora
2. JO Novi Sad 0,3303 ha zemljišta
3. JO Niš 0,4738 ha zemljišta
4. JO Zrenjanin 52 m² stambenog prostora
5. JO Subotica 33 m² stambenog prostora i 2.340m² poslovnog prostora

Do 15. novembra 2010. godine odbijeni su zahtevi:

1. JO Beograd u 57 predmeta
2. JO Novi Sad u 18 predmeta
3. JO Niš u 2 predmeta

REČ-DVE SA SEKOM SABLJIĆ

Jevrejstvo je moja intima i privatnost

Jevrejska zajednica treba da postoji kao oaza, zaklon, mesto lepo provedenog vremena, uz veće angažovanje svojih pripadnika, ali toga za sada ima malo

Glumica Jelisaveta Seka Sablić, članica naše zajednice, nedavno je dobila nagradu „Dobričin prsten“, veliko priznanje za blistav i bogat glumački opus ostvaren prvenstveno u pozorištu, ali i na filmu i televiziji. U dugoj karijeri sa podjednakom posvećenošću oživljavala je - a ne glumila - kako glavne, tako i epizodne likove. Dobijena nagrada za njen ukupan doprinos umetnosti je i povod za razgovor.

● *Nagrada „Dobričin prsten“ je veliko, životno priznanje, ali šta ona za vas predstavlja? Da li je data u pravom momentu, da li ste je očekivali?*

- Svakako da je to jedan od lepših momenata u životu, kada dobiješ to priznanje i krunišeš pređeni put. Taj put je bio i sa uspesima i sa sumnjama, ali moja posvećenost ovom poslu, radost u tom poslu, bila je i traje. Ja inače ne uživam u toj vrsti „uznemiravanja“ kao što su ovakvi događaji.

● *A u čemu uživajte?*

- Moja zadovoljstva su u poslu - rad na ulozi, moć na sceni (a uvek se bojim i nemoći) i dopiranje do publike. Sve drugo me deranžira i uznemirava. I zato kažem da sam ovo dobila „na vreme“ jer sam sposobna za sve ono što je trebalo odraditi u vezi sa ovim događajem. Naravno, srećna sam da sam stala u red tih velikana, da sam bila potrebna tom lancu koji čine Dobrica Milutinović, Mira Stupica, Rahela Ferari, Marija Crnbori, Ljuba Tadić... ljudi koji obeležavaju teatar i kulturu jednog društva.

● *Koliko je vaše Jevrejstvo deo vaše svakodnevice?*

- Ne mislim o tome. Moja svakodnevica pripada poslu, malim radostima i obavezama. Jevrejstvo je moja intima i privatnost.

Iz Palestine smo dobili paket sa šarenom loptom, crvenom tašnicom, crvenim cipelama. Tako je Izrael uvek ostao vezan za te boje sreće

● *Koliko je ono bilo prisutno u vašem detinjstvu, koliko utiče na vas danas?*

- Sećam se majke koja je uvek bila uznemirena i nesigurna pri pomenu njenog jevrejskog porekla. Sećam se partizanskih filmova u kojima je često bio zahvaćen i Holokaust. Mislim da je moj osećaj za pravdu dosta doprineo okretanju ka Jevrejstvu. A možda i prirodni instinkt ka tom identitetu. Sećam se tetka Selme Mijušković koja me je odvela u Opštinu i upisala. Sećam se ujka Avrama, koji je posle rata (u kome je bio partizan i tako se spasao) otišao u Izrael. Iz Palestine smo dobili paket sa šarenom loptom, crvenom tašnicom, crvenim cipelama. Tako je Izrael uvek ostao vezan za te boje sreće. Sve je to zauvek ugrađeno u moj život.

● *Kakav je vaš odnos prema našoj jevrejskoj zajednici, koliko ste uključeni u njene aktivnosti?*

- Nekada sam bila veoma aktivna. Bila sam u većima i odborima, bezbroj

puta sam učestvovala na zabavama sa humorističnim tekstovima, na književnim večerima... Zaista sam u tome učestvovala sa radošću i sa ponosom da sam tu. Posle dugo vremena imala sam, pre oko dva meseca, večer sa zabavnim programom u sali Sinagoge. Mislim da nije bilo 40 ljudi u publici?! Da mi se takva situacija desi kada gostujem negde gde imam honorar, ne znam da li bi to večer bilo realizovano.

● *Kakav je Vaš pogled na zajednicu danas? Ili, još bolje, kako vama kao „kraljici komedije“ ona izgleda?*

- Jevrejska zajednica je segment ovog društva i podleže svim zarazama koje ovo društvo nosi. Ovo ne bi smelo da bude opravdanje, naprotiv smatram da Jevrejska zajednica treba da postoji kao oaza, zaklon, mesto lepo provedenog vremena, uz veće angažovanje članova. Ali, da svako radi ono što ume. Za sada ima malo toga.

Piše: Dušica Stojanović-Čvorić

JERUSALIM u

JEVREJI SU OSNOVALI (PODIGLI) JERUSALIM. TO JE UČINIO JEVREJSKI KRALJ DAVID 1004. g.p.H.

Arap su osvojili Jerusolim 636.god., dakle 16 vekova kasnije nakon što je on već postojao kao grad i bio glavni grad dveju jevrejskih država - Kraljevine Izrael i Kraljevine Judeje.

IME GRADA „JERUSALIM“ SU DALI JEVREJI, ONO JE JEVREJSKO I ZNAČI „GRAD MIRA“ I KAO TAKVO JE UŠLO U OPŠTE SVETSKU ISTORIJU.

Arap ga zovu Al-Kuds, imenom koje je malo poznato van arapskog sveta.

JEVREJI ŽIVE U JERUSALIMU VEĆ 3000 god. (30 VEKOVA) I TO OD NJEGOVOG NASTANKA.

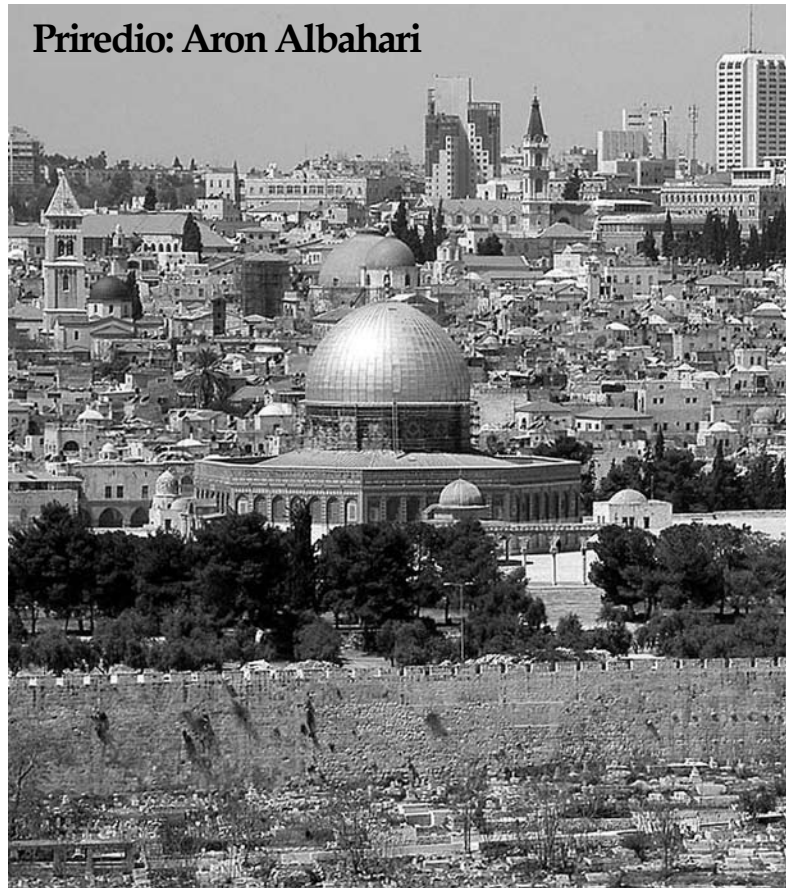
Arap žive u Jerusalemu nešto više od 13 vekova, od kada su ga osvajanjem zauzeli.

JERUSALIM JE BIO GOTOVO ŠEST VEKOVA GLAVNI GRAD I POLITIČKI CENTAR DVEJU JEVREJSKIH DRŽAVA; KRALJEVINE IZRAEL - 74 god. (OD 1004. god. DO 930. god. p.H. - KRALJEVI DAVID I SOLOMON) I KRALJEVINE JUDEJE - 492 godine (PERIOD VLADAVINE 19 JEVREJSKIH KRALJEVA, OD 930 DO 586. god. p.H., TE ZA VREME VLADAVINE HAŠMONEJACA, KRALJA HERODA VELIKOG I KRALJA AGRIPA I OD 142.god. p.H. DO 4.god.n.e.).

- Jerusolim nikada nije bio glavni grad niti politički centar bilo koje arapske ili islamske države.

Priredio: Aron Albahari

BRDO HRAMA U JERUSALIMU JE MESTO GDE JE NASTALA - UTEMELJENA JEVREJSKA RELIGIJA (VERA) 1900 god. p.H. TO JE MESTO GDE JE JEVREJSKI PRAOTAC ABRAHAM, KOJI JE TU ŽIVEO, TREBALO DA ŽRTVUJE SINA ISAKA DA BI BOGU ISKAZAO VERNOST I TAJ SE ČIN UZIMA KAO POČETAK JEVREJSKOG PRIMANJA JUDAIZMA KAO PRVE JEDNOBOŽAČKE RELIGIJE U SVETU.

Anđeo zaustavlja Abrahamovo žrtvovanje Isaka - Rembrandt

Islamska religija je nastala (razvila se) 624. god. u Arabiji, na prostoru gradova Meke i Medine, dve i po hiljade godina (25 vekova) kasnije. Muhamed, kao utemeljitelj islama, nikada nije bio u Jerusolimu. On je samo usnuo „da je jedne noći 620. god., na konju Burak doleteo u Jerusolim da se pomoli, i da je potom uzleteo u raj“.

OVO MORA DA SE ZNA

tradiciji Jevreja i Arapa

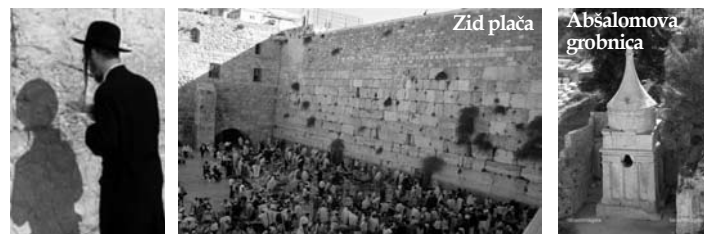

Za Arape (i muslimane celog sveta) najsvetiji grad je Meka, zatim grad Medina i na hodočašće - hadžiluk Arapi (muslimani) idu u Meku (prema verskim propisima jednom godišnje), prilikom molitve okreću se licem prema Meki i minareti njihovih džamija su okrenuti prema Meki.

JERUSALIM SE U BIBLIJI, SVETOJ KNJIZI JEVREJA, POIMENIČNO POMINJE 667 PUTA.

U Kuranu, svetoj knjizi muslimana, niti jednom.

U JERUSALIMU SE NALAZE SLEDEĆI SPOMENICI JEVREJSKE ISTORIJE I RELIGIJE:

ZBOG SVOG ZNAČAJA KAO MESTA NASTANKA JEVREJSKE RELIGIJE, JERUSALIM JE JEVREJIMA NAJSVETIJI GRAD I ZBOG TOGA JE NA MESTU BRDA HRAMA JEVREJSKI KRALJ SOLOMON PODIGAO SVETILIŠTE - HRAM U KOJI JE POLOŽIO ZAVETNI KOVČEG SA 10 BOŽIJIH ZAPOVESTI.

JEVREJI NA HODOČAŠĆE IDU U JERUSALIM (PO VERSKIM PROPISIMA TRI PUTA GODIŠNJE NA PRAZNIKE SUKOT, PESAH I ŠAVUOT), OLTARI JEVREJSKIH SINAGOGA U CELOM SVETU SU

OKRENUTI PREMA JERUSALIMU, JEVREJI KADA SE MOLE OKREĆU SE LICEM PREMA JERUSALIMU, POBOŽNI JEVREJI TEŽE DA, KADA UMRU BUDU SAHRANJENI U JERUSALIMU NA SVETOM GROBLJU NA MASLINOVOJ GORI „ KUDA ĆE MESIJA, KADA BUDE DOŠAO NA ZEMLJU, UĆI U SVETI GRAD JERUSALIM NA BRDO HRAMA“.

ZID PLAČA (ZAPADNI ZID), BRDO CION SA GROBNICOM KRALJA DAVIDA, AKROPOLA DAVIDOVOG GRADA IZ VREMENA PRVOG HRAMA SA IZVOROM GIHON, JEZEKIJEVIM TUNELOM I BAZENOM ŠILOAH, CITADELA KRALJA DAVIDA, GROBNICA SUDACA - SANHEDRIN, GROBNICA KRALJEVA, GROBNICA SUDIJE ŠIMONA HA CADIKA, PORODIČNA GROBNICA KRALJA HERODA, GROBNICE PROROKA I SVEŠTENIKA SAMUELA, ABŠALOMA, ZAHARIA, BEN HEZIRA, JEHOŠHAFATA, GROBNICA PRAMAJKE RAHELE, SOLOMONOVI STUBOVI, SVETO GROBLJE NA MASLINOVOJ GORI.

Spomenici arapske istorije i religije su: Omarova džamija (sagrađena na mestu srušenog jevrejskog Hrama) i džamija Al Aksa (sagrađena na platou jevrejskog Hrama i Solomonovih odaja).

STO GODINA OD ROĐENJA

Troje naših velikana

Bora Baruh

Bora Baruh (pravo ime Baruh Baruh) je rođen 19. oktobra 1911. u Beogradu. Jevrejsku osnovnu školu (mildar) završio je u Vidinu, malu maturu u Državnoj realnoj gimnaziji u Požarevcu, a veliku u Prvoj muškoj gimnaziji u Nišu (1929). Pri kraju osmog razreda gimnazije počeo je intenzivno da se interesuje za slikarstvo.

Po dolasku u Beograd upisao se na Pravni fakultet. Još za vreme studija od Jevrejske opštine dobio je na korišćenje atelje u zgradi osnovne škole u Solunskoj broj 9. na Dorćolu, a kasnije u jevrejskom Domu u Ulici Kralja Petra 71. Prvi put je izlagao 1933. godine na Šestoj jesenjoj izložbi slikarskih i vajarskih radova beogradskih umetnika u Umetničkom paviljonu „Cvijeta Zuzorić“ na Kalemegdanu. Posle diplomiranja 1934. godine zaposlio se kao advokatski pripravnik mada je po vokaciji bio slikar. Dobija stipendiju Jevrejske opštine, posredstvom dobrotvornog društva „Potpora“ i u rano proleće 1935. godine, odlazi u Pariz na usavršavanje. Počeo je kao slikar impresionističke škole, a razvio se u slikara koloristu.

Sa grupom jugoslovenskih slikara izlagao je u Salonu de Tiljeri, Nivo na Monparnasu, Međunarodnoj izložbi u Londonu, u Hagu i pokretnoj izložbi koja je obišla najveće francuske gradove. Redovno je slao slike na domaće izložbe u Beogradu (Prolećne i Jesenje

izložbe i Salon „Nezavisnih“). Godine 1935. postao je član Komunističke partije Jugoslavije. U proleće 1937. godine radio je u Komitetu za pomoć Španskom građanskom ratu. Bio je član rukovodstva jugoslovenske partijske podsekcije KP Francuske i sekretar Udruženja jugoslovenskih studenata u Parizu. Do početka Drugog svetskog rata redovno je učestvovao na izložbama „Nezavisnih“, grupe „Život“, „prolećnim“ i „jesenjim“ izložbama likovnih umetnika i vajara u Beogradu. Imao je dve samostalne izložbe slika (Beograd 1938, Zagreb 1939). Posle demonstracija 14. decembra 1939. godine u Beogradu, uhapšen je s većom grupom komunista. Zajedno sa bratom Josifom odveden je u Bilečki logor u kojem je ostao do juna 1940. godine.

Po nalogu Pokrajinskog komiteta KPJ za Srbiju, avgusta 1941. godine, napustio je okupirani Beograd i sa grupom u kojoj su bili: Edi Davičo, Isak Anaf, Đura Gajić i drugi odlazi u Kosmajski partijski odred.

Prilikom raspada Suvoborskog partijskog odreda 18. marta 1942. godine, na planini Maljen, uhvatili su ga četnici i predali Nemcima. Prebačen je u zatvor Gestapoa i Banjički logor u Beogradu. Streljan je na stratištu u Jajincima 4. jula 1942. godine.

Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine i odlikovan Ordenom zasluga za narod prvog reda 1945. godine.

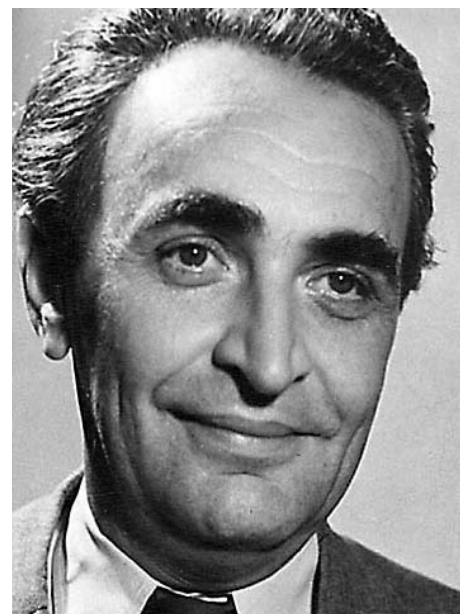
Posle završetka Drugog svetskog rata, poštujući umetnikovu želju, njegova supruga i sestra, poklonile su 106 njegovih slika Komitetu za nauku i kulturu nove Jugoslavije.

Slike i crteži Bore Baruha (oko 400) nalaze se danas u zbirkama mnogih muzeja kao što su: Narodni muzej, Jevrejski istorijski muzej, Muzej grada Beograda, Muzej savremene umetnosti, Vojni muzej, Istorijski muzej Srbije, Muzej umetnosti Ein Harod u Izraelu i drugim muzejima, ustanovama, galerijama i privatnim zbirkama. Takođe, njegove slike mogu se videti i u drugim poznatim ustanovama kulture u zemlji i inostranstvu.

Najveća retrospektivna izložba slika Bore Baruha priređena je marta 2002. godine u Narodnom muzeju u Beogradu na kojoj je predstavljeno 88 radova i ujedno promovisana jedina dosad napisana likovna monografija

Bora Baruh 1911-1942, iz pera novinara i publicista Mirjane Belić-Koročkin-Davidović i Radivoja Davidovića.

Eli Finci

Eli Finci je rođen 28. marta 1911. u poznatoj sefardskoj porodici u Sarajevu. Klasičnu gimnaziju učio je u rodnom gradu gde je pristupio naprednom omladinskom pokretu. Jedan je od osnivača naprednog kulturnog udruženja „Kolegijum artistikum“. U periodu od 1928. do 1934. godine saradivao u „Jevrejskom glasu“ u kojem je pisao o jevrejskim piscima u književnosti Bosne i Hercegovine. U tom periodu radio je kao profesionalni novinar u „Večernjoj pošti“, „Jugoslovenskom listu“ i bio je dopisnik „Pravde“ iz Sarajeva. Književne i pozorišne kritike objavljivao u listovima: „Zapisi“, „Život i rad“, „Literarna štampa“, „Pregled“, „Književna Krajina“, „Snaga“, „Jugoslovenska pošta“, „Valjci“, „Literatura“, „Umetnost i kritika“, „Književna kovačnica“, „Naša stvarnost“ i drugim. Godine 1935. u Sarajevu je pokrenuo i uređivao napredni časopis „Brazda“ (1935/1936) u kojem je svoje ideološke radove često potpisivao pseudonimom Florijan Vid i koji je policija zabranila posle četvrtog broja zbog revolucionarnog sadržaja. Dolaskom u Beograd radio je kao državni činovnik, a zatim u izdavačkom preduzeću „Geca Kon“ i „Kosmos“

Ove godine navršava se sto godina od rođenja čuvene pozorišne glumice Rahele Ferari, književnog i pozorišnog kritičara Elija Fincija i slikara Bore Baruha. Uz saglasnost Radivoja Davidovića, autora knjige „Od Daviča do Čelebonovića - Ulice beogradskih Jevreja“, objavljujemo naznačajnije fragmente iz njihovih životopisa

(1936-1941). Pisao je za „Jež“, „Ptt“, „Zadružna zastava“ i u drugim listovima

Posle završetka Drugog svetskog rata došao je u Beograd i postao urednik Kulturne rubrike lista „Borba“ (1944-1945) zatim direktor Državnog izdavačkog zavoda „Jugoslavija“ (1945-1946) a kasnije direktor „Jugoslovenske knjige“ (1946-1947). Bio je u grupi prvih i najaktivnijih članova Udruženja književnika, Srbije, član redakcije i glavni i odgovorni urednik časopisa „Književnost“, zajedno sa Dušanom Matićem i Jovanom Hristićem (1946-1968) i urednik biblioteke „Putevi“. Jedan je od pokretača novine za književnost, umetnost, nauku, politiku i društveni život „Svedočanstva“ (1952). Zajedno sa Bojanom Stupicom postavio je temelje repertoarske orijentacije Jugoslovenskog dramskog pozorišta kao pozorišta visokog literarnog nivoa. Upravnik i član Umetničkog saveta Jugoslovenskog dramskog pozorišta bio je 1947-1949. i 1966-1967. a jedno vreme i direktor Izdavačkog preduzeća „Nolit“ (1953). Skoro dvanaest godina, od 1952. do 1965. radio je kao stalni pozorišni kritičar lista „Politika“ u kojem je objavio oko sedam stotina članaka. Bio je urednik kulturne rubrike lista „Politika“ (1968-1971) i jedan od pokretača časopisa za pozorišnu umetnost „Scena“ i član prvog uredničkog odbora (1965-1969).

Eli Finci je bio pisac mnogobrojnih predgovora, pogovora i redaktor u delima Marina Držića, Pola Lafarga, Đorđa Jovanovića, Antuna Gustava Matoša, Branimira Ćosića, Jovana Skerlića, Jovana Dučića, Augusta Cesareca, Federika Garsije Lorke, Ljubomira Nedića, Žila Lemetra, Branislava Nušića i drugim. Knjige Elija Fincija Više i manje od života I-V, predstavljaju pravu hroniku pozorišta na ovim prostorima i dragocen doprinos istoriji srpske drame.

Nekoliko godina bio je član žirija za dodelu NIN-ove nagrade, član i predsednik žirija na Sterijinom pozorju. Bio je dopisni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine. Dobitnik je Sterijine nagrade za naročite zasluge kao teatrolog (1970). Dobitnik je nagrade „Milan Bogdanović“ za delo „Milan Predić „Eufrozina ili sudbina dela“

(1971). Nagradu AVNOJ-a dobio je 1974. godine, a Dvadesetsedmojulska nagradu 1979. godine. Nosilac je Partizanske spomenice 1941. godine.

Umro je 27. januara 1980. godine u Beogradu i sahranjen dva dana kasnije u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju.

Rahela Ferari

Rahela Ferari je rođena u siromašnoj jevrejskoj porodici u Zemunu 27. avgusta 1911. godine. Pravo ime Rosa Frajnd. Za vreme Prvog svetskog rata boravila u Bačkoj Palanci gde su je austrougarske vlasti deportovali sa roditeljima. Četiri razreda građanske škole završila je u Novom Sadu. Glumu je usavršavala izvesno vreme u Budimpešti. Karijeru je počela u Srpskom narodnom pozorištu u Novom Sadu (1930-1936) u kojem je odigrala 56 uloga. Bila je član Putujućeg pozorišta Nikole Dinića (1933-1935). U Narodnom pozorištu Dunavske banovine nastupala je od 1936. do 1940. godine (38 rola) a u Umetničkom pozorištu u Beogradu (1940/1941) odigrala je tri uloge u predstavama Mandragola, Krik života i Lažljivac. Za vreme Drugog svetskog rata udajom i prelaskom u pravoslavnu veru promenila je i ime u Marija Stojković. U periodu okupacije nije nastupala u pozorištu.

Posle završetka Drugog

svetskog rata, igrala je u Srpskom narodnom pozorištu (1945-1947) a u Jugoslovenskom dramskom pozorištu u Beogradu od njegovog osnivanja (1948) bila je stalni član. Ostvarila mnogo živopisnih ženskih likova. Nastupala je povremeno i na sceni Ateljea 212: Beba, Kućevlasnik i palikuća (1959) Žena kaplara provokatora, Policajci (1960) Tetka Ebi, Arsenik i stare čipke (1961) Gospođa Julijana Višnjicki, Crnjanski ili lako je Andriću (1987). U Beogradskom dramskom pozorištu igrala je Gospođu Župecki u predstavi Događaj u mestu Gogi (1984). Gostovala je u SSSR-u, Francuskoj, Poljskoj, Bugarskoj, Nemačkoj itd. Poslednji put, na sceni svog matičnog teatra, igrala je Fradu u predstavi Dibuk (1989) a poslednju rolu Čelava žena imala je u predstavi Iz života kišnih glista na sceni Ateljea 212 (1992).

U toku svoje umetničke karijere, ostvarila je oko dve stotine pozorišnih i drugih životno uverljivih pozorišnih likova u delima jugoslovenskih i stranih pisaca

Izabrana je za doživotnog člana Jugoslovenskog dramskog pozorišta u Beogradu.

Dobitnik je najviših društvenih priznanja i nagrada za glumačku umetnost: Oktobarska nagrada grada Beograda (1962) Sterijina nagrada za ulogu Sarke u Ožalošćenju porodici Branislava Nušića (1964) Sedmojulska nagrada (1972) Plaketa grada Beograda (1974) Orden rada sa zlatnim vencima (1974) Dobričin prsten (1986) Godišnja nagrada Jugoslovenskog dramskog pozorišta (1986) Godišnja nagrada „Jovan Đorđević“ (1990).

U organizaciji Jevrejske opštine Beograd i Muzeja zvuka Biblioteke grada Beograda u Kulturnom centru Beograda 13. februara 1989. izvedeno je dokumentarno delo Prvoslava Marića „Ratni strahovi i sudbina Rahele Ferari“.

Umrula je 12. februara 1994. i sahranjena u Aleji zaslužnih građana na Novom groblju u Beogradu.

Na predlog Udruženja dramskih umetnika Srbije, u izdanju „Jugomarke“, njen lik Ledi Markbi, iz predstave Idealan muž Oskara Vajdla, predstavljen je na prigodnoj poštanskoj marki u seriji „Velikani našeg glumišta“ (2007).

JOŠ JEDAN USPEH OPERACIJE "POSLEDNJA ŠANSNA" EFRAIMA ZUROFA

Šandor Kepiro kona

„Iskreno govoreći, mnogo puta sam pozeleo da prestanem ovim da se bavim“ piše Efraim Zurof u knjizi „Lovac na nacističke“, a u jednoj od narednih rečenica, kojima objašnjava to svoje razmišljanje, kaže da je, između ostalog, to bilo i kada je shvatio da mađarske vlasti, pošto su ga dugo vukle za nos, „nikada neće izvesti pred sud Šandora Kepiroa, mada nosi na savesti hiljadu novosadskih duša...“.

Zurof se donekle prevario. Zasad je moguće reći jedino tako - donekle. Pre neki dan stigla je vest da bi bivši kapetan mađarske žandarmerije mogao da skonča u tmuni neke ćelije. Mada je okrivljen tek za delić tog što mu je na savesti i ono s čim će se susresti je ravno užasu. Prvi čovek Novosadske racije krvavog januara 1942, kada je pobijeno više od 1200 civila, uglavnom Jevreja, Srba i Roma, odgovaraće za to što je najpre lišio života četvoro nekućinih civila. Zatim optužba govori da je patrola kojom je komandovao deportovala grupu od 30 Novosađana kasnije negde pobijenih, kao još i za ubistvo dva brata, što su ih žandari uhvatili u bekstvu. I tu je stavljena tačka na slučaj nekadašnje zveri, danas starčića, čija pojava ne izaziva ništa drugo do gađenje.

- Tužilaštvo istražuje isključivo delovanje osumnjičenog Šandora K. ne i masakr u Novom Sadu - iznela je portparol mađarskog tužilaštva Gabrijela Škoda, rekavši da je u Novosadskoj raciji učestvovalo oko 200 žandarmerijskih patrola, od kojih je svaka imala 10 do 12 ljudi, pa ovom priključujući i to da je svaka učestvovala u masovnim ubistvima, a da je samo jedna bila pod zapovedništvom sada osumnjičenog.

Ispostavi li se da se Zurof zaista prevario u svojoj konstataciji iznetoj na početku ovog teksta i da Šandor K. izađe pred lice pravde, to ovom zloglasnom čoveku neće biti prvi put. U stvari, sagledaju li se realno ona prva dva suđenja, bilo bi teško odupreti se utisku o da se radilo samo o formi. Šta drugo, kad ga je mađarski vojni sud 1944. i dve godine kasnije osudio na dugo robijanje za zločin u Novom Sadu, ali ga je prvi put oslobodio fašistički režim, dok je drugi put pobjegao. Najpre je nestao u nepoznatom pravcu, posle je otišao u Argentinu. Kome je do zločinca zaista stalo, niti bi ga oslobađao, niti bi mu taj utekao.

- Nevin sam i treba da me oslobode. Vezan sam za krevet i ne mogu da napustim stan. Ništa nemam - poručio je Kepiro mađarskoj javnosti preko novina, dodajući da treba da mu vrate pasoš jer bi ponovo u Argentinu, da bude uz porodicu.

Neumoran tražak -
Efraim Zurof

Dobra vest je da je mađarsko tužilaštvo pokrenulo postupak protiv jednog od najodgovornijih za Novosadsku raciju, a onda druga glasi da je okrivljen za tek mali deo zločina, za stradanje samo" 36 nevinih civila 1942

- Tako glasi neka vrsta uvoda u verovatan kraj jedne od priča fašističkih užasa. A započeta je na dva kraja Evrope, negde u Škotskoj i u Novom Sadu - svedoči prvi Zurofov saradnik u ovom ogromnom poduhvatu, dr Ana Frenkel. - Žitelj Škotske Stiven Brendon, u stvari nekadašnji mađarski žandarmerijski poručnik po imenu Ištvan Bujdošo, u svom je domu primio novinara, koji se, između ostalog, zainteresovao i za fotografije iz ratnih godina, što su krasile zidove doma ovog penzionera - objašnjava dr Frenkel.

Pažnju su mu privukle te ova, te ona slika, a onda su se kod jedne zadržali.

- Taj... Eh, da, da. E to je moj prijatelj, vidite onda takođe oficir, kapetan kao

ja, ali mnogo višeg ranga. I sad se povremeno s njim čujem. Godine su ga stigle kao i mene, ali je dobrog zdravlja, živi u Budimpešti... - hvalio se Brendon to jest Bujdošo.

Sumnja novinara da bi to možda mogao biti neko zanimljiv za izručenje pravdi sročena je u pismu što je došlo do Efraima Zurofa, pokretača operacije hvatanja preostalih nacističkih zločinaca nazvane "Poslednja prilika". Nedugo zatim, početkom avgusta 2006. godine Zurof se zaputio u grad koji je Kepiro zavio u crninu. U društvu s nekadašnjim predsednikom SJOS-a Aleksandrom Singerom posetio je Novosadsku jevrejsku opštinu i razgovor s ondašnjom predsednicom dr Anom Frenkel ukazivao je na to da se potera nastavlja.

- Razgovor smo priveli kraju Zurofovim vrlo direktnim pitanjem upućenim meni - da li bih mu se priključila u lov na Šandora Kepiroa. Naravno, jasno je šta sam mu istog časa odgovorila - kaže naša sagovornica, pred kojom je od tog trenutka stajalo da pronađe svedoke užasa, dokumente i drugu građu o januar-skim danima 1942.

Danas je izlišno pominjati na koja je sve vrata dr Frenkel kucala, s koliko ljudi je razgovarala ili koliko je papira prevr-

Optimista od početka -
dr Ana Frenkel

čno pred pravdom

nula, koliko fotografija pažljivo pregledala, koliko telefonskih razgovora obavila...

- Bio je to, gledajući samo iz mog ugla, ogroman posao, ali se obavezno mora istaći da je mnogo zaslužnih za ovo do čega se došlo. Tu mislim najpre na Srpsku pravoslavnu crkvu i episkopa bačkog gospodina Irineja, pa na protsindela Jovana Čulibrka koji živi u Jerusalimu, na nekadašnjeg i sadašnjeg gradonačelnika Novog Sada, na Maju Gojković i na Igora Pavličića, kao i na druge ljude iz novosadske, vojvođanske i vlasti Srbije, na ljude iz tolikih institucija... Smem li zaboraviti Vojislava Vukčevića i Bruna Vekarića, ministarku Snežanu Malović, sve one koji su nam u susret izlazili, a s kojima smo se sretali u muzejima, arhivima i drugim ustanovama? Na svakom od svih je deo zasluge - napominje dr Frenkel, uz opasku da pozitivno raspoloženje nikad nije splašnjavalo, ali i da je taj naboj rastao prilikom svakog obeležavanja tužne godišnjice Novosadske racije.

Radilo se, dakako, i na drugoj, trećoj i ko zna kojoj sve strani i, jasno, u Budimpešti.

- Tibor Peči, istoričar iz tamošnjeg muzeja Holokausta posetio je Šandora Kepiroa, kom se predstavio kao student zainteresovan za životnu priču koju je naučio o njemu, kao nekadašnjem žandarmerijskom oficiru, koji je kasnije - ironije li - postao doktor prava. Saslušao je isповest, posle čega mu je ostalo da javi radosnu vest. Monstrum se ne samo pojavio nego je Pečiju rekao i gde ga je sve vojnički put vodio. U Ujvidek, kako se onda govorilo za Novi Sad. Da, naravno, i tamo sam bio, čuo je Peči, da i januara '42, zbog tog su mi i sudili, ali... - navodi dr Frenkel.

Verovatno da je kasnije shvatio šta je učinio, samo je ipak usledilo zatišje i to ga je smirilo. Mir u kom je živio nije dugo potrajao. Obruč se iznova stegao.

- Do njegovih vrata ponovo je došao Peči, i to sada ne više sam. Bila je tu i njegova koleginica Silvija Ditel, ali i onaj kog je sigurno najmanje želeo da vidi - Efraim Zurof! Stigli su uz pratnju grupe novinara, pozvonili na vrata, domaćin im je otključao i - tajna je prestala da postoji! Izvanredan poznavalac tehnologije smrti predstavljen je javnosti!

Na ko zna kojoj po redu strani ove "Poslednje prilike", broj dokaza bio je sve veći, s tim što ponešto od važnog ipak nije išlo u prilog. Pre svega, ekstradicija nije bila moguća zbog sporazuma dve države koji to ne dopušta, a ispostavilo se i to

Konačno
dolijao
- Šandor
Kepiro

Kao zver saterana u zamku, Kepiro se nije predavao, verujući u spas u laži

da su šest i po decenija izbledele sećanja mnogih od onih na kojima je bilo da svedoče koga su videli, kad, gde...

- Aleksandar Velić je jedan od onih koji je, isto tako, veoma mnogo pomogao. Svojim istraživanjem je stvorio još jednu sliku, a moguće je samo zamisliti koliko je napora uložio i kakvog je predznanja valjalo imati za to da obavi one desetine i desetine razgovore sa žiteljima ulica u kojima su fašisti 1942. godine po Novom Sadu sejali nesreću - napominje dr Frenkel.

Kao zver saterana u zamku, Kepiro se nije predavao, verujući u spas u laži. Da, bio je u Novom Sadu tog januara, ali nije okrvavio ruke. Nije tačno sećanje onda mališana, a odavno već arhitekta u penziji Branislava Milića, da ga je video kako ubija. Ne, to nije bio on! Ta on je spasavao, porodicu Tanurdžić, na primer, onu kod koje je stanovao. Ne, nije od njih primio ogroman novac da bi ih sačuvao od noža, metka, bacanja pod led... Uz to još, Kepiro je potegnulo onu staru o napadu kao najboljem oružju odbrane. Preko budimpeštanskog advokata Žolta Falvaija tužio je Efraima Zurofa za uvredu časti!

- Ni Kepiro, ni njegov pravni zastupnik čiji su pojedini iskazi posle bili gotovo zastrašujući, ravnj užasu, nisu hteli da pređu preko tog da se radi o moralnom monstrumu Holokausta. Postupak je bio pokrenut, ali je Novi Sad u toj prilici sjajno reagovao. Zurofu, svom počasnom

sugrađaninu, pružio je svu podršku. Lanjska dva ročišta u Budimpešti nisu prošla bez novosadskih odbornika, s tim da je u njihovom društvu sredinom decembra dočekana odluka da Zurof bude oslobođen. Kepiro, navodno bolestan, nije mogao da dođe na pretres i sud nije imao druge, a svega dva meseca docnije, pre koju nedelju dakle, iz Budimpešte nam je javljena nova fantastična vest - dodaje dr Ana Frenkel, ne odolevajući da ispriča i nešto što liči na intimu, ali one vrste koju nije nepristojno da je slušalac podeliti s drugima.

Kaže, nije čudo otkud onaj detalj u Zurofovoj knjizi, citiran na početku teksta.

- Najiskrenije, Zurof je bio velik pesimist, iako je i u ovu akciju uložio koliko u sve druge koje je vodio. U nebrojenim razgovorima što smo ih vodili je ne jednom rekao da u dubini duše ne veruje da će dočekati da se ime ovog zločinca nađe na optužnici, da će biti procesuiran... Čak dvaput je predao sudskim vlastima kompletan materijal... Za razliku od njega, mene je od početka nosio optimizam i govorila sam mu da sam sigurna da ćemo uspeti - reči su dr Frenkel. - Od kako je optužnica podignuta, imamo apsolutno različita gledanja. Zurof je optimist i tvrdi da će Kepiro otići tamo gde mu je mesto. Mene plaši da će priroda učiniti svoje s čovekom koji je pre neki dan napunio 97. Daj bože da je Zurof u pravu.

Piše: Vlada Todorović

OTVORENO PISMO

Otkud tolika inertnost?

U "slučaju Egner" izostale su bilo kakve, a kamoli ozbiljnije, reakcije prvog čoveka jevrejske zajednice Beograda i legitimnog predstavnika Jevreja Srbije – kaže Avram Izrael, inicijator donošenja Deklaracije o izručenju osumnjičenog za ratne zločine

**g. Jovan Elazar, predsednik
Jevrejske opštine Beograd
g. Aleksandar Nećak, predsednik
Saveza jevrejskih opština Srbije**

Poštovana gospodo,
Peter Egner osumnjičen od strane Tužilaštva za ratne zločine Srbije: „da je počinio krivično delo organizovanja i podsticanja genocida i krivično delo zločina protiv civilnog stanovništva, jer je u periodu od 8. decembra 1941. do 10. maja 1942. učestvovao u ubistvima jevrejskih žena i dece: tako što ih je kao stražar u logoru Staro sajmište sproveo do kamiona sa gasnom komorom, što je kao stražar obezbeđivao odvođenje brojnih grupa Jevreja od štaba SS do logora na Starom sajmištu, znajući da su svi na putu od Sajmište do Jajinaca ubijani u kamionima sa gasnom komorom, kao i da su im tela ostavljena u masovnim stratištima u Jajincima. Peter Egner umro je u 89. godini u Sijetlu, SAD, u udobnom okruženju stambenog kompleksa za stare osobe.

Kao što znate Odeljenje za ratne zločine Višeg suda u Beogradu je podiglo optužnicu protiv Egnera i izdalo nalog za hapšenje, nakon čega je država Srbija zatražila njegovo izručenje od SAD.

Nažalost, ratnom zločincu Egneru neće biti suđeno u prestonom gradu, u kojem je učestvovao u ubistvu nekoliko hiljada Jevreja - naših roditelja, rođaka, prijatelja, u kojem je za šest meseci praktično nestao jevrejski Beograd.

Pravda neće biti zadovoljena, jer za ratne zločine, koji nikada ne zastarevaju, Egner neće odgovarati.

Naravno, pitanje je zašto?

Odgovor je složen i sasvim je sigurno da predsednici Saveza i Jevrejske opštine Beograd nisu jedine adrese koje su, očiglednu nepravdu i, cenim, poslednju priliku da se ratnom zločincu za strahote na Starom Sajmištu sudi, suštinski mogle da opredele, ali sam, isto tako, ubeđen da su imali mogućnost da presudno utiču na to opredeljenje.

Ne precenjajući, ali i ne potcenjujući, uticaj Saveza jevrejskih opština Srbije i Jevrejske opštine Beograd u našem društvu i državi, imam potrebu, ne samo da vam se obratim nego i da iskažem nezadovoljstvo vašim ukupnim odnosom,

stavovima i (ne)postupajima u "slučaj Egner".

Od, slobodno mogu reći, opšte nezainteresovanosti i iz nje sledstvene neaktivnosti na najave da Tužilaštvo za ratne zločine poseduje dokaze o Egneru, preko najblaže rečeno pasivnog ili preciznije, ignorantskog odnosa prema „slučaju Egner“, kojem su mediji u Srbiji u više navrata posvećivali značajnu pažnju, izostala je bilo kakva, a kamoli ozbiljnija, reakcija prvog čoveka jevrejske zajednice Beograda - domicilnog odredišta logora Staro sajmište, ali i legitimnog predstavnika Jevreja Srbije.

Otkuda tolika inertnost, amorfnost, da li možda i doza straha da se oglosite?

U odsustvu vaših očekivanih reakcija na „slučaj Egner“ na Skupštini JOB održanoj 7. marta prošle godine, inicirao sam Deklaraciju o izručenju Petera Egnera, osumnjičenog za ratne zločine nad Jevrejima Beograda, Republici Srbiji. Deklaraciju je Skupština JOB apsolutnom većinom podržala.

Deklaracijom, donetom pod okriljem najbrojnije jevrejske zajednice u Srbiji, u znak sećanja na preko 8000 žrtava Holokausta u Beogradu, sasvim jasno ste delegirani za sprovođenje njenih odredaba, kako u Srbiji tako i kod međunarodnih jevrejskih organizacija. Bila je to ne samo obaveza nego, lasno bih rekao, i najviši znak poverenja članova Jevrejske opštine Beograd u svoje lidere.

Setićete se, tih dana, neposredno po usvajanju Deklaracije, inicijativa za podizanje optužnice i određivanje pritovra tj. zahteva za isporuku Egnera Srbiji - radi

suđenja - nesumnjivo je korespondirala sa Jevrejima Beograda i Srbije.

Da podsetim i Izvršni odbor Saveza je zauzeo stav povodom Deklaracije najvišeg tela Jevrejske opštine Beograd, uz, marginalizovani, jedan jedini oportuni stav.

Egnera više nema. Prilika da i našim uticajem obezbedimo da mu se sudi u Beogradu je nepovratna. Zločin je ostao bez kazne.

Poštovani gospodine Nećak i poštovani gospodine Elazar,

Šta vas je sprečavalo da učinite dodatni napor i da aktivnim postupanjem i kredibilitetom koji vam je institucionalno opredmila Skupština Jevrejske opštine Beograd pokušate da doprinesete, složićete se, željenom, izručenju Egnera.

Šta vas je sprečavalo da ne činite ono na šta vas je obavezala Skupština JOB, i ne samo to, zašto je izostala i vaša - realno očekujuća - samoinicijativa? Koliko ste prilika propustili da u kontaktima sa najvišim funkcionerima države, tražite, molite, inisistirate i šta ja znam šta sve još pokušate da učinite na ubrzavanju „slučaja Egner“, da na međunarodnim jevrejskim skupovima tražite podršku i pomoć?

Naravno, znam, reći ćete, država i njene institucije imaju danas sijaset problema, obaveza, svojih muka, mala Srbija sa velikom Amerikom nema paritet. Ali vredelo je pokušati, zakucati na mnoga državna vrata. Mogli ste upriličiti i posebnu muzejsku postavku o Starom sajmištu u funkciji „slučaj Egner“. Odbili ste organizaciju komemorativnog skupa minulog decembra, ispred sedišta Specijalne policije za Jevreje, odakle su jevrejske žene i nejač odvođeni u logor Staro sajmište.

Niste, čini mi se, ozbiljno i odgovorno ni pokušali. Da jeste - bila bi vam, a i meni, mogu, verujem, da kažem i Zajednici, mirna savest. Bila bi mirna, sasvim mirna, jer pokušali smo i učinili sve što je bilo do nas... Niste se setili ni 27. januara na Međunarodni dan sećanja na žrtve Holokausta, da na spomen obeležju upravo na Starom Sajmištu - mestu gde je Egner pirovao i gde je nestao jevrejski Beograd, podignete glas i pokušate da one brojne zvaničnike opomenete da nam je pamćenje duže od njihovog 30 minutnog protokola. Vredelo je pokušati, barem se meni tako čini. Možda ne delimo mišljenje, neće biti ni prvi, a ni poslednji, put, barem smo tu, nadam se, saglasni.

To Vam moji predsednici, zameram.

Avram Izrael

REAGOVANJE

Jevrejske žrtve
„srpske majke“

Ovako, kako je napisao knjigu („Stradanje i spasavanje srpskih Jevreja“), autor samo unosi dodatnu smutnju u inače prevreću političku scenu Srbije

Jaša Almuli, novinar-publicista, u novoj knjizi „Stradanje i spasavanje srpskih Jevreja“, posvetio je značajan deo spasavanju građana jevrejskog porekla u Srbiji u Drugom svetskom ratu. Za razliku od njegovog feljtona, koji je 1989. godine objavila „Politika“, u ovoj knjizi Almuli se bavi više istorijskim, a i političkim ocenama ovog mračnog perioda kolaboracionističke vlasti u Srbiji. Pokušavajući da nam objasni zašto je general Milan Nedić prihvatio da bude predsednik kvinsliške vlade u okupiranoj Srbiji, J. Almuli kaže: „Nedić je saradivao sa Nemcima da bi sprečio nemačke odmazde i dolazak komunista na vlast...“. Odmah možemo da kažemo da Nedić ni u jednoj od tih namera nije uspeo, što autor knjige ne navodi. Ali, postavlja se još jedno pitanje: Da li je Nedić, koga je, zbog otvorene podrške nacističkoj Nemačkoj, regent knez Pavle 1940. godine smenio sa mesta ministra vojske i mornarice, smatrao nacističku politiku primerenu Srbiji i zato se prihvatio položaja predsednika vlade, možda, da bi u delo sproveo nacističku ideologiju „Čiste rase“?

Kada citira deo iz intervjuja koji je dr Branka Prpa 2009. godine dala „Politici“ u Beogradu, Almuli ističe njenu kritiku zato što je u zgradi vlade Srbije okačena fotografija Milana Nedića, kao jednog od bivših predsednika srpske vlade, koja je u međuvremenu skinuta, i što se fotografija Dragog Jovanovića, šefa kvinsliške uprave nalazi u skupštini grada Beograda. Međutim, Almuli nije našao za shodno da iz istog intervjuja citira reči dr Prpe, a propo krilatice da je Nedić bio „srpska majka“, gde ona kaže: „Onog trenutka kad si izgovorio da je Nedić „srpska majka“, ti si na najstrašnji način uvredio sve majke koje su izgubile svoju decu tako što ih je Nedić pobio, jer su se borili protiv okupatora. Nedić nije srpska majka, on je ubica“.

Možda će Almulijev spisateljski postupak biti jasniji, ako kažemo da odmah nakon tog dela, gde u nastavku elaborira o kvinslinzima, Almuli donosi drugi zaključak: „... uloga Nedićevog režima u zločinima nad Jevrejima je bila prljava i zla, ali je bila pomoćna“ Šta znači to pomoćna? U organizovanom zločinu svako ima svoju ulogu, pa su tako

i Nedićeva žandarmerija i druge poluvojne i vojne formacije revnosno gonile Jevreje, isporučivale ih Nemcima, potkazivale za novac. Žandarmerija privodi, sudija donosi presude, a dželat izvršava smrtnu kaznu. Jedino, Nedićev aparat nije tražio sudsku presudu, dovoljno je bilo da je neko Jevrejin (ili Rom ili da se borio protiv okupatora) i bez suđenja je bio osuđen na smrt. Da li je onda Nedićeva uloga u likvidaciji Jevreja, i ne samo njih, bila samo pomoćna? Čak i ako bi se pravno dala takva kvalifikacija, za to sledi ništa manja kazna, nego za one što su direktno ubijali. U ostalom, da do kraja otkrijemo Nedićevo pravo lice. U jednom dokumentu iz 1942. godine „Vlade narodnog spasa“ Milana Nedića, stoji: „zahvaljujući okupatoru, oslobodili smo se Jevreja, a na nama je da se oslobodimo ostalih elemenata, koji nose nemoral...“

Niko nema pravo da autoru kaže šta i kako da piše, ali se ne mogu oteti utisku da Jaša Almuli sve vreme izbegava da otvoreno kaže svoj stav o delovanju Milana Nedića

Niko nema pravo da autoru kaže šta i kako da piše, pa ni ja, ali moram da kažem, da se ne mogu oteti utisku da Jaša Almuli sve vreme izbegava da otvoreno kaže svoj stav o delovanju Milana Nedića kao predsednika „Vlade nacionalnog spasa“. Almuli nije istoričar, niti je ovo knjiga iz istorije, zato i nije jasno zašto sve vreme „igra na žici“, a svojim zaključcima, umesto da otvoreno ukaže na pogubnu ulogu Milana Nedića i njegovog aparata vlasti, kao da se trudi da po svaku cenu umanjí odgovornost Nedića u uništavanju Jevreja za vreme okupacije Srbije.

Kada piše o ulozu Draže Mihalovića i četničkog pokreta za vreme Drugog svetskog rata, utisak je isti. Almuli navodi niz primera kada su četnici spasavali Jevreje, što bi trebalo da pokaže kako su četnici bili blagonakloni prema svojim srpskim podanicima (iz naslova knjige se vidi da su Jevreji srpski). Ali, kada piše o

tome da su i četnici ubijali Jevreje, onda odmah traži razloge, koji se svode na „razularenost“ četnika zbog nedostatka čvrste vojne hijerarhije, borbe protiv partizana, u čijim redovima su bili i Jevreji, i činjenja zločina iz koristoljublja (pljačke Jevreja). Znači, možemo pretpostaviti, to su opravdani razlozi, a možda je neki Jevrejin ubijen i bez ikakvog razloga, na primer, samo zato što je Jevrejin?! Naravno, svaka čast četnicima koji su spasavali Jevreje, kao i onima koji su se stvarno borili protiv okupatora.

Međutim, vrhunac Almulijevog pristrasnog pisanja o četnicima, nalazimo u sumnji koju izražava povodom odrednice objavljene u „Enciklopediji Holokausta“, koju je napisao dr Menahem Šelah, profesor istorije na Univerzitetu u Haifi, u kojoj piše da je bilo mnogo slučajeva četničkog ubijanja Jevreja ili njihovog izručenja Nemcima. Svoju sumnju na istinitost tvrdnji prof. Šelaha, koji je poreklom iz bivše Jugoslavije i koji je veoma puno putovao i direktno istraživao Holokaust u Jugoslaviji, Almuli bazira, između ostalog, na raspisu Draže Mihajlovića iz aprila 1944. godine u kojem naređuje da se (više) ne gone Jevreji. Jaša Almuli jedino ne povezuje činjenice da je 1943. odbranjen Staljingrad i da je Crvena armija nezadrživo krenula prema Berlinu. Sigurno je Draža Mihailović bio dobro obavешten o stanju na bojištima u Evropi i da se Crvena armija sve više približava i prostorima okupirane Srbije. U ostalom, o zaštiti kojih Jevreja je reč? U to vreme neznan broj Jevreja je još bio u životu. Većina je već pobijena u logorima i sigurno više nisu predstavljali nikakvu opasnost za režim, ako su ikad i bili, osim kada su bili potrebni za političke obračune, na primer, u Ljotićevim pamfletima.

Na kraju sam slobodan da kažem mišljenje, da bi bilo bolje za čitalačku publiku da je Almuli ostao u domenu pisanja o sudbinama Jevreja, nego što sebi dozvoljava da se bavi političkim ocenama (što on samo verbalno negira). Ovako, kako je napisao knjigu, unosi samo dodatnu smutnju u inače prevreću političku scenu Srbije. Onaj ko želi da piše istoriju, makar i amaterski, mora biti sposoban da u kontekstu raznih događanja donosi zaključke, a ne samo na osnovu jednog istorijskog izvora.

Ana Šomlo:
"Uvek ovde,
ponekad tamo"

Izdavač:
"Pešić i sinovi"
Beograd, 2010. str. 281

PRIKAZ KNJIGE

Čitljivo i zanimljivo

Majstor
intervjua
- Ana
Šomlo

*Gde je to "uvek ovde" a gde "ponekad tamo" treba svako sam da reši.
Jedinstvenog odgovora nema*

Nedavno objavljena knjiga poznate književnice, prevodioca, novinarka, publicistkinje i orijentaliste, Ane Šomlo, svojevrsna, je hrestomatija. Sadrži 67 tekstova objavljenih u razmaku od preko 50 godina u nizu dnevnih novina, nedeljnika, književnih časopisa kao što su "Politika", novosadski "Dnevnik", NIN, "Vreme", izraelski "Haarec", "Književne novine" i drugim publikacijama. Napisi se hronološki navode, jedan za drugim, po godinama. Iz nekih godina ima svega po jedan tekst, iz nekih znatno više, iz nekih nema ni jedan.

Sadržaj, tema tih napisa kreće se u širokom rasponu, od reportaža i putopisa do predavanja održanih mladima ili u Matici srpskoj. Posebno su zanimljivi napisi kada je ona intervjuisala nekog, ali ništa manje ni oni kada je odgovarala na postavljena pitanja. Među intervjuisanim sagovornicima bila su i takva imena kao što su Milorad Pavić i Olja Ivanjicki. Ana Šomlo i njen sagovornik razgovaraju tako da se gubi utisak da je posredi intervju. Već se iz pitanja jasno vidi koliko poznaje delo i lik onog koga intervjuiše. A iz svakodnevnog života znamo koliko je novinara daleko od te sposobnosti.

Zanimljive su i anegdote, na primer, ona o njenom prvom susretu s Aleksandrom Tišmom. Kao da je čitalac prisutan tom susretu.

Zanimljive su stranice, najduže kao celina u ovoj knjizi, koje se odnose na identifikaciju rukopisa

Ana Šomlo i njen sagovornik razgovaraju tako da se gubi utisak da je posredi intervjua. Znamo koliko je novinara daleko od te sposobnosti

Milene Jesenske upućene Francu Kafki, one bi mogle biti i siže za neki kriminalni ili sličan film.

Kao Novosađanin ne mogu se oteti utisku da ima i zaslužnijih da budu navedeni među onim mojim nekadašnjim sugrađanima koji su doprineli razvoju svoje nove domovine, kao što je dr Aleksandar Rozenberger, „rendgenolog Evrope“ 2008. godine i dugogodišnji predsednik Društva rendgenolo-

*Tekstovi Ane Šomlo
poznato je da su
dobro "čitljivi", kratki,
lako razumljivi,
informativni, posebno
kada piše o izraelskim
prilikama, čitaocu koji ih
slabo ili nikako poznaje*

ga Izraela. Ili dr Jichak Remer, agroekonomista, decenijama konsultant u nizu zemalja na četiri kontinenta, što je obavljao po nalogu izraelske države, pored ostalog bio konsultant i u bivšoj Jugoslaviji... Naravno, kriterijumi su različiti, o njima je teško raspravljati, odlučuje onaj koji ih bira, u ovom slučaju pisac ovog prikaza bez ikakve namere da ospori značaj i ulogu od autorke odabranih osoba.

Šteta što ništa nije navedeno od prikaza njenog pionirskog rada na sastavljanju prvog valjanog srpskohrvatsko - hebrejskog i hebrejsko

- srpskohrvatskog rečnika, taj rad zaslužio bi makar neku napomenu.

Knjiga sadrži brojne fotografije iz "porodičnog albuma" što joj daje posebnu zanimljivost.

Razumljivo je što je srazmerno mnogo prostora dato književnim zbivanjima u Izraelu a, nešto manje, u našoj sredini. Ima tu književnih kritika, opis sajмова knjiga, objašnjenja o izraelskoj književnoj sceni. Potrebno je istaći njene prevode s hebrejskog na srpski pesama izraelskih pesnika.

Čudno je pomalo što jedva i da spominje nešto o svom dugogodišnjem radu na Beogradskoj televiziji gde je godinama obavljala odgovorne dužnosti, posebno u časopisu, "RTV teorija i praksa", verovatno bilo bi dosta toga da se kaže o tom vremenu.

Naročito je zadovoljstvo pročitati kratki, sažeti, predgovor ovoj knjizi Prvoslava S. Plavšića. U malo reči rečeno je mnogo toga zanimljivog i potrebnog. Ovako kvalitetni predgovori nisu česti.

Tekstovi Ane Šomlo poznato je da su dobro "čitljivi", kratki, lako razumljivi, informativni, posebno kada piše o izraelskim prilikama, čitaocu koji ih slabo ili nikako poznaje.

Posmatrano iz današnjeg ugla napise, pre svega one od pre nekoliko decenija, ali često i novije, danas će čitalac drugačije sagledavati nego kada ih je čitao prvi put. Od onda se mnogo toga saznalo što se tada nije znalo.

Odgovor na pitanje gde je to "uvek ovde" a gde "ponekad tamo" treba svako sam da reši. Jedinstvenog odgovora nema. Bar se meni tako čini. dr Teodor Kovač

INICIJATIVE Šabat manifesto

Zapovest o odmoru na sedmi dan, čiji smisao je bio da se napravi predah, tajm-aut, pronade ravnoteža i napune baterije, za vernike da se posvete Bogu, polako je počeo da bleđi u svesti savremenog čoveka. Danas je praktikovanje jednog dana odmora u sedmići dotaklo tragične granice nemogućeg. Ko još ima vremena da se odmara jednom nedeljno? Potrebno nam je ne šest, nego osam radnih dana da bi smo završili sve poslove. Posledice su ozbiljne, od udaljavanja od bližnjih do narušavanja zdravlja.

Svesni svega ovoga, grupa jevrejskih umetnika se zapitala da li imamo pravo, možemo li i smemo li da odustanemo od najvrednijeg dara koji je judaizam poklonio svetu? Da bi odgovorili na svoju dilemu, stvorili su Šabat manifesto - kreativni projekat koji traga za modernim načinom držanja Šabata. Umetnici su članovi pokreta rebut (reboot), koji ima za cilj da vrati izvornu kulturu, tradiciju i rituale jevrejskog života. Projekat po svojim ciljevima po malo podseća na Haskalu, koja u uslovima užurbanog života XXI veka ne želi da dalje

Sabbath Manifesto

emancipuje Jevreje, jer to nije potrebno, već teži da smiri tenzije i vrati nas spokoju, barem na jedan dan odmora.

Umetnici su definisali deset osnovnih principa, koji su potpuno otvoreni za interpretaciju i primenu. Svi koji žele da se pridruže su dobrodošli da naprave sedmični tajm-aut u svojim životima izbegavajući tehnologiju, povezujući se sa bližnjima, vodeći računa o svom zdravlju, izlazeći u prirodu, izbegavajući komercijalno, paleći svećice, pijući čašu vina, jedući hleb, pronalazeći dobro i uzvraćajući ga.

Jasno je da su autori Manifesta usvojili običaje predaka da bi profilisali dan za odmor tokom kojeg ćete se smiriti, opustiti, razmisliti, izaći u prirodu i biti sa bližnjima. Ovih deset principa bi trebalo držati jednom sedmično, od zalaska do zalaska Sunca. Autori pozivaju sve Jevreje da se uključe u projekat, kao izazov

ne samo za pridržavanje principa i vežbanje samodiscipline nego i za njihovo tumačenje i iznalaženje novih načina primene.

Kako biti sigran da će se principi izliti u stvarnost jednodnevnog sedmičnog života? Izbegavati upotrebu tehnologije, za neke ljude znači ne korisiti računare i ne slati SMS poruke. Voditi računa o zdravlju, za neke ljude podrazumeva trčanje u prirodi, a za neke uredno žvakanje zalogaja. Ako vam je ovih nekoliko saveta pomoglo da steknete sliku onoga što umetnici žele da vam poruče, razmislite i pronađite svoju ravnotežu, onu koja neće narušiti fino tkanje vaših života. Izazov je veliki i nije mu lako odgovoriti, ali nije nemoguće. Iskažite svoju kreativnost!

Jelena Kalderon

KNJIGA O ZNAČAJNIM JEVREJIMA SRBIJE

Sastanak Redakcionog odbora

U Biblioteci Saveza, 17. februara, održan je sastanak trojice članova Redakcionog odbora knjige o značajnim Jevrejima Srbije. Veliki broj članova Odbora bio je sprečen da dođe (loše vreme, zdravstvene prilike, radne obaveze, udaljenost...) pa su mu prisustvovali samo Aleksandar Nećak, Milan Koljanin i Aleksandar Gaon. Upravo to je dovelo do dogovora da se ubuduće sve što se može obaviti elektronskim putem tako da odsustvovanja u obimu kao ovom prilikom ne budu od tolikog uticaja na dinamiku obavljanja rada na knjizi.

Prisutni su se još dogovorili:

1. Da se u najskorije vreme, a pošto članovi RO pregledaju odrednice iz oblasti koje su dobili na čitanje, obaviti međusobna elektronska konsultacija. Obaveza je da se ni u čemu ne snižava nivo knjige. Za sve navedeno moraju postojati jasni i proverljivi istorijski podaci, što je uslov verodostojnosti, a ne lični utisci.

2. Da se, posle elektronske konsultacije, dogovori sastanak na kojem bi članovi RO zajednički odlučili koje odrednice idu u knjigu a koje samo na mrežu. Bitno je da iza sadržaja knjige stoje članovi RO.

3. Odrednice raditi do kraja marta, okvirno, pošto je dosad predato preko trista obrađenih biografija.

4. Najverovatnije je da su, od predatih odrednica, njih oko 80 posto nesporne i mogu da budu date na lekturu, a potom i na prevod.

5. Rokovi: uporedo sa lekturom (od marta) davati srede odrednice i na prevod tokom maja, dati na likovno-grafičku obradu, polovinom juna, obratiti se štamparijama za ponude za štampanje, do kraja jula, završiti štampanje knjige na srpskom jeziku, prevod obaviti do Sajma knjiga.

6. Da se napravi plan promocija. Prvu promociju održati u nekom uglednom prostoru u Beogradu (predlog: sala Skupštine grada) a potom ići u Novi Sad, Suboticu, Kragujevac...

7. O promociji knjige na engleskom, dogovori tek slede.

8. Tiraži: početni na srpskom jeziku 500 primeraka, a na engleskom dvostruko manje. Svaka knjiga treba da bude kvalitetno urađena i treba da ima svoj broj

9. Plasman: jedan broj knjiga biće poklonjen uglednim pojedincima, javnim ličnostima, čelnicima verskih i nacionalnih zajednica u Srbiji, gradskim bibliotekama po srpskim gradovima. U JIM-u postoji spisak onih kojima su upućivane knjige iz serijala „Mi smo preživeli“, i u zemlji i u inostranstvu. Treba ići tragom tih adresa.

10. Sve što bude urađeno biće postavljeno na internet mrežu, uključujući i one odrednice koje se neće naći u knjizi. Takođe, sve će biti narezano na CD, što omogućava i elektronsko čitanje.

11. Pre konačnog izbora ko će raditi lekturu, prevod i likovno-grafičku obradu, prikupiti više imena mogućih izvršilaca. O tome obavestiti sve članove RO kako bi se obavio kvalitetan izbor.

12. Naslov knjige treba da predlože članovi RO. Ključne reči su: „Jevreji“ i „Srbija“. Unekoliko i reč „zaslužni“. O naslovu odlučiti najkasnije do kraja lekture.

13. Sastaviti uvodni tekst u kojem će biti objašnjeno kako se radilo, šta su bili problemi i koje su nedoumice pratile rad, odnosno prema kojim su se kriterijumima članovi RO određivali

Svi članovi RO imaju mogućnost da dodaju, krata i prekrataju nacrt.

14. Objaviti spisak skraćenica korišćenih u odrednicama.

15. Objaviti rečnik nepoznatih pojmova.

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO - SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY - SERBIA

Fond za otvoreno društvo podržao projekat "Znameniti Jevreji Srbije"

Upravni odbor Fonda za otvoreno društvo odobrio je podršku projektu Saveza jevrejskih opština Srbije - pripremanju monografije "Znameniti Jevreji Srbije". Fond će učestvovati u pokrivanju dela troškova za grafičko oblikovanje i dizajniranje, kao i za štampanje ovog izdanja na srpskom jeziku.

Monografija "Znameniti jevreji Srbije", koju grupa istraživača i saradnika pod vodstvom novinara i publiciste Aleksandra Gaona već mesecima studiozno priprema, pružiće čitaocima uvid u ulogu i doprinos srpskih Jevreja raznim vidovima društvenih, političkih, kulturnih i ostalih aktivnosti kroz istoriju te zemlje.

ZANIMLJIVOSTI

Kamičak u zidu mudrosti

Somborska gimnazijalka za temu maturalnog rada izabrala jevrejske praznike i dobila čistu peticu

U pričama o prijateljstvu, obično se radi o dvoje ljudi ili njih još više. Ovo kazivanje, međutim, ide u drugačijem pravcu. U, praktično, jedinoj ulozi je nekadašnja učenica IV-3 razreda Somborske gimnazije "Veljko Petrović". Radmila Mitrović, kako joj je ime, opredelila se za nesumnjivo jedinstvenu temu maturalnog rada: za završni srednjoškolski zadatak, koji će posvedočiti zrelost potpisnice, predložila je ono o čemu ljudi na ovim prostorima nedovoljno znaju, sem ako nisu jevrejske vere. Zamislila je da predstavi i objasni šta su to Jom Kipur, Sukot, Hanuka... kada se i zbog čega slave ovi praznici, na koji način se to čini...

Ništa veliko, zbog čega takav uvod, pitaće neko posle ovih redaka, pa onda dodati ono što bi najveći broj njih pretpostavio: „Mora biti da joj je neko u porodici...“ E, pa, nije niko! Da, upravo tako i eto zašto onakav uvod.

U najkraćem, Mitrovići su pravoslavci. Ponovo u najkraćem, iz doma Mitrovićevih se najšire gledalo na to kako se ko krsti i krsti li se uopšte. Katolici, pravoslavci, muslimani, Jevreji... Ta kome je to važno. Bitno je samo da su dobri ljudi, bilo je i ostalo geslo ove familije.

Kada se sve ovo zna, eto nešto malo čistije slike o tome otkud Radmili ona tema. Od kuće. Ustvari, tako glasi indirektno objašnjenje. Najneposredniji uzrok treba tražiti u dva boravka njenog oca u Izraelu. Da ne dužimo, oba puta se vratio impresioniran u onoj meri da ga nije trebalo mnogo nagovarati da ispriča gde je bio i šta je video, s kim se našao, s čim su ga sve upoznali, šta su mu predstavili i šta je tražio da mu pokažu, koga je susreo, a koga je čuo, ko je koga pozdravio... Zanimljiva viđenja s prvog putovanja su dobila još podosta ukrasa nakon narednog. Zato Radmila kaže, vraćajući film u dane izbora teme za ispit zrelosti, da se nije mnogo dvoumila.

- Privuklo me i sve ono što sam od ranije znala o jevrejskom narodu i njegovoj bogatoj istoriji, što mi je uostalom nudila kućna biblioteka, s tim da ni danas nisam zaboravila o čemu mi je sve otac pričao po povratku sa svojih putovanja. Ipak, to nije bilo dovoljno za čitav temelj na osnovu kog sam mogla da pišem rad, tako da sam se obratila za pomoć i Jevrejskoj opštini, u kojoj su mi radosno izašli u susret - seća se.

Iza tog je usledio glavni posao, isčitavanje svega što se u kuću donelo, da bi se čitalo o tome da se u povodu oslobođenja jevrejskog naroda od Hamanove zavere slavi praznik po imenu Purim, da je Pesah praznik koji podseća na oslobođenje starih Hebreja iz misirskog ropstva, o činjenicama da je Hanuka posebno za decu vesela svetkovna... Saznala je i to kojim povodom se služi hamec, to da je maces ili macot isto što i hleb slobode, kada se daju pokloni u hrani i piću, zatim je upoznala u kom se povodu traži pomirenje i oprost od onih što im je naneta nepravda tokom godine... Pročitala je i to kad u sinagogi u krug šetaju vernici tokom jutarnje službe, kojom prilikom se sinagoge kite zelenilom...

- Mada sam ponešto znala o svetu jevrejstva, u otkrivanju tih pojedinih imala sam i pomoć i ogromnu podršku svog mentora, profesorke Ljiljane Vranić, jednako kao i moje razredne starešine, profesorke

Melanije Grubješić - govori Radmila, danas novosadski student Pravnog fakulteta.

Kakav rad - takva odbrana i, razume se, takva i ocena. Samo tu nije kraj priče o ovom nesvakidašnjem, zanimljivom i zapaženom maturalnom radu. Iz somborske jevrejske opštine, naravno, interesovali su se za to na koji je način njihova mlada sugrađanka stavila tačku na dane provedene u gimnaziji i ugovoreno je novo viđenje. Ovog puta dolazilo se u kuću Mitrovićevih, gde se gosti nisu pojavili

praznih ruku.

- Dobila sam srebrnu figuru rabinera koji duva u šofar, pozivajući vernike na molitvu, a ujedno na taj način označavajući i početak praznika. Dakako, duboko me je dirnula pažnja tih ljudi i zauvek ću pamtili tu posetu, s tim što sebi dajem za pravo da poverujem da se i ljudima iz Jevrejske opštine moj rad dopao.

Sve i da nije ovde priložena ta njena konstatacija, jasno je da nema mesta sumnji u domet rada, čim su ga onako nagradili najpoznatiji da ga vrednuju.

Međutim, pored tog što je napisala u svom radu, ima u svemu ovom još nečeg za istu, maksimalnu ocenu. Šta? Pa izbor teme. Da joj je neko iz porodice... bilo bi sasvim razumljivo, ali, kao što rekosmo - nije.

A kad se prisetimo i ruku stavimo na srce, zar nas mnogo deli od onih dana kad toliki ne samo da nisu marili za to što na svetu još nekog ima sem njih, kad se imalo ljudskosti samo za sebe i svoje. Radmilina ideja vodi u suprotnu stranu. Zajedno s radom smestili su je u nevelik red onih što ne žive kraj drugih, nego žive s njima. Svoj kamenčić stavila je na značajno mesto u zidu što ga mudri dižu da se ograde od bezumnih. Hoće li mudri u svom naumu uspeti, hoće li napraviti bolji svet? Upitajmo mudre, pitajmo Radmilu.

Vlada Todorović

DOBROVOLJNI PRILOZI

PORODIČNE VESTI

LIČNE VESTI

Vera Andeselić-Petrović, nosilac zvanja „Pravednik među narodima“, dobila je 31. januara 2011. prauuku Arinu. Savez jevrejskih opština Srbije joj od srca čestita i želi da dočeka još prauučića.

NOVI SAD

Za rad JO

2.500 din. - Jelena i Dejan Kalderon

SJOS

Za Socijalni fond

5 000 din. - Marica i Matilda Katan, u znak sećanja na supruga i oca Eliezera Katana

5 000 din. - Marica i Matilda Katan, u sećanje na stradale Elišaha, Mazaltu i Izidora Katana

Za rad Apoteke

30 evra - Aco Katan, iz Banjaluke, sa porodicom, povodom godišnjice smrti roditelja Dobrile i Alberta Katana

30 evra - Aco Katan, iz Banjaluke, sa porodicom, povodom šest meseci od smrti Gordane Rakas, rođ. Katan

Za „Jevrejski pregled“

1 000 din.- Marija Ribner, povodom dve godine od smrti supruga Miroslava Ribnera

BEOGRAD

Za socijalnu delatnost

50 evra - Aleksandar Pavković, u znak sećanja na Anicu Mihajlović i Emiliju Pavković

Za Hevra kadiša- jevrejsko groblje

10 000 din. - Natalija Danon, u sećanje na supruga dipl. ing. Mišu Danona, bivšeg zatočenika ustaških logora Jasenovac i Stara Gradiška, njegovu sestru Floru Eskenazi, rođ. Danon i sestričine Blanku Perić i Mirjanu Todorović, rođ. Eskenazi

100 evra - porodica Ast, u znak sećanja na svoje mile Lauru Ast, Hermana i Margitu Ast

50 evra - Jelisaveta Danon sa decom, povodom godišnjice smrti supruga i oca rabina Cadika Danona

50 evra - Avram Avramović

5 000 din. - Mladen Hercl iz Kragujevca

3 000 din. - Sofija Sonja Demajo-Lunginović, u sećanje na oca Bogoljuba Longinovića, Pravednice Mariju Andeselić i Nataliju Andeselić-Dimkić, na izgubljene živote u Holokaustu Lee - Bukice, Lenke, Avrama, Mikice i Sarine Demajo i Davida Naftalija, kao i u zahvalnost i sećanje na neizmernu ljubav Estere Demajo-Dimkić, Ilonke Mirković i Vesne Korać

3.000 din. - Marija Ribner - Povodom dve godine od smrti supruga Miroslava Ribnera

2 000 din. - Žarko Polak

Za Hram

50 evra - Jelisaveta Danon sa decom, povodom godišnjice smrti supruga i oca rabina Cadika Danona

ZRENJANIN

Za Jevrejsko groblje

1 000 din. - Miloš Kovačević, povodom sedme godine od smrti supruge Eve

Za rad JO

2 000 din. - Dr Teodor Kovač iz Novog Sada (pomenuta suma je naknada za putne troškove dobijena od JO, koju je vratio sa molbom da se iskoristi za pripremu obeležavanja 70. godišnjice deportacije banatskih Jevreja).

UMRLI BEOGRAD

Jovanka Ilić-Baruh, rođ. 1937, preminula 2. februara 2011, sahranjena na Jevrejskom groblju u Beogradu

Estera Princ Tomić, rođ. 1924, preminula 10. februara 2011, sahranjena na Topčiderskom groblju u Beogradu

Emanuel Rubenović, rođ. 1953, preminuo 18. februara 2011, sahranjen na Jevrejskom groblju u Beogradu

NIŠ

Vilhelm Vili Vajs, rođen 1925. godine u Nišu, preminuo februara ove godine u Haifi, Izrael

Tinejdžeri briačem usmrtili Arapina

IZRAEL - Četvorica jevrejskih tinejdžera optuženi su za ubistvo jednog muškarca Arapina u Jerusalimu.

Osumnjičeni, stari 16 i 17 godina, optuženi su za napad na dvojicu Arapa u centru grada, a izveštaji govore da su bili pijani.

Husam Hasan, dvadesetčetvorogodišnjak, ubijen je nakon brojnih povreda nastalih od rezanja briačem. Njegov prijatelj uspeo je da pobege od napadača i obavesti policiju. Tinejdžeru za koga se veruje da je rezao Hasana biće suđeno za ubistvo, dok će ostala trojica odgovarati za ometanje pravde i nasilničko ponašanje.

Dvojica optuženih uhapšena su na licu mesta, treći nekoliko dana kasnija, a glavni osumnjičeni predao se policiji na kontrolnom punktu kod Zapadne obale.

Napad je, kako se pretpostavlja, izveden iz nacionalističkih pobuda i veruje se da želja napadača nije bila da nesrećnog čoveka ubiju.

Jevreji, pisac i producent „Kraljevog govora“, dobili nagrade

AUSTRALIJA - „Kraljev govor“, dobitnik četiri „Oskara“, osvojio je i sedam najviših britanskih filmskih nagrada, uključujući i one za scenario i produkciju koje su došle u ruke Jevrejima.

Dejvid Sejdler (na slici), čiji su deda i baba po očevoj liniji ubijeni u Holokaustu, dobio je nagradu za najbolji scenario, dok je Emil Šerman (Emile Sherman), producent sa prebivalištem u Sidneju, Australija, podelio nagradu

za najbolji film Britanske akademije za film i televiziju sa Janom Kaningom (Ian Canning), sa kojim je saradivao u Londonu

Šerman, čiji su roditelji poznati dobrotvori u Australijskoj jevrejskoj zajednici, izjavio je da nije imao problema sa istorijom prikazanom na filmu uprkos nekim kritikama da je prenebregao ulogu kralja Džordža VI u zaštiti Jevreja izbeglih iz nacističke Nemačke.

- Prljave kampanje deo su života - rekao je novinarima „Australijskih jevrejskih vesti“. - Ja sam Jevrej, pisac Dejvid Sejdler takođe, i osećam se prilično spokojno sa onim što znam o kralju Džordžu VI. Mi smo ispričali priču, film nije analiza Kraljevih političkih usmerenja.

Među ostalim nagrađenima su i Natali Portman, glumica rođena u Jerusalimu, koja je dobila nagradu za ulogu u filmu „Crni labud“ i Aron Sorkin za najbolje adaptiran scenario.

Antisemita Teodorakis

GRČKA - Slavni kompozitor Mikis Teodorakis rekao je nedavno u jednom TV intervjuu da je „antisemita i anticionista“ dodavši da „sve loše što se danas dešava u svetu ima veze sa cionistima“.

- Američki Jevreji su iza svetske ekonomske krize koja je pogodila Grčku - „pojasnio“ je gledaocima osamdesetšestogodišnji muzičar.

Slavni kompozitor muzike za film „Grk Zorba“ bio je 60 godina član Komunističke partije Grčke i veoma rado daje političke izjave. Iako je svojevremeno podržavao Izrael, danas je jedan od njegovih najvećih kritičara u Grčkoj neustručavajući se da u tim kritikama iznosi antisemitske optaske. Tako je 2003. godine izjavio da su „Jevreji koren sveg zla“. Kada je Komunistička partija Grčke oštro osudila tu njegovu izjavu on se izvinio, ali mišljenje, očigledno, nije promenio.

Tokom pomenutog intervjua datog jednom od najgledanijih TV kanala zbulio je gledaoce rekavši još i: „Ja sam antisemit, ali volim Jevreje!“

Teodorakis je kritikovao grčkog premijera Papandreua što se sastao sa izraelskim kolegom Netanjahuom. Po njegovom mišljenju, Benjamin Netanjahu je persona non-grata u Grčkoj zbog svojih „ratnih zločina u Libanu i Gazi“. Takođe, kompozitor je tokom intervjua upozorio sunarodnike govoreći: „Mi smo u opasnosti. Za nekoliko dana cionisti će u Grčkoj održati konferenciju“ misleći pri tom na skup predsednika najvećih američkih jevrejskih organizacija nešto kasnije održan u Grčkoj.

Izrael odbio useljenje rođaku Barbare Strejsend

IZRAEL - „Haarec“ izveštava da je Izrael odbio zahtev za aliju Dalu Strejsendu (na slici desno), rođaku čuvene pevačice Barbare Strejsend. Ministarstvo unutrašnjih poslova odbilo je zahtev zato što je na fejsbuku Dala Strejsenda otkrio da je bio uključen u hrišćanske misionarske aktivnosti. Strejsend je prošlu godinu proveo na Filipinima pošto se tamo preselio zbog ženidbe. Njegova žena je u drugom stanju i on je saopštio „Haarecu“ da želi da se beba rodi u Izraelu.

Strejsend je izjavio da mu je prvobitno objašnjeno kako postoji problem jer je oženjen Filipinkom, a tek potom mu je rečeno da je odbijen jer je na njegovom fejsbuku pronađen link koji navodi na veb-sajt hrišćanskih misionara. On je tada kreirao novi fejsbuk na kojem stoji izraelska zastava u obliku njegovog profila, i prijatelji se sa Habad pokretom sa Filipina. Izjavio je za „Haarec“ da je postao religiozan i da proučava jevrejske tekstove.

Ministar unutrašnjih poslova može sprečiti useljenje Jevrejina na osnovu odredaba Zakona o povratku ukoliko je „radio protiv interesa jevrejskog naroda“ ili je dokazano da je prihvatio drugu veru.

Aguna - žena u lancima

IZRAEL - Okružni sud u Tel Avivu presudio je u korist Izraelke kojoj je muž 16 godina odbijao da da religijski razvod. Muž koji u proteklih 16 godina nije ženi želeo da uruči get (dokumenat o religijskom razvodu), isplatiće 200.000 američkih dolara na ime pričinjene štete.

„Imala je pravo da dobije get od trenutka kada ga je zatražila, povrh svega i zbog toga što se udala sa 24 godine, a brak je trajao svega tri meseca“, napisao je sudija u obrazloženju. „Danas kada ima skoro 40 godina ona i dalje trpi zbog njegove surovosti. Svo ovo vreme sprečavao je da oseti radosti života, da osnuje porodicu, i posebno da ima decu. Govorimo o neopisivoj šteti koja joj je naneta i koja se uvećava iz dana u dan.“

Prema jevrejskom zakonu žena ne može da se preuda dok ne dobije religijski razvod od muža. U Izraelu se sva venčanja i razvodi moraju obaviti u skladu sa jevrejskim zakonom. Žena kojoj suprug odbije da da get zove se aguna ili žena u lancima.

Nacionalni savet jevrejskih žena pozdravio je odluku suda, nazvavši je važnim presedanom za žene u Izraelu ali i u dijaspori.

- Izglednost dobijanja odštete u slučajevima kada su žene izložene zlostavljanju muževa koji ne žele da im daju get, posebno u odsustvu zakonskih regulativa koje bi obezbedile legalno, pravедno i moralno rešenje, otvara nadu da će biti ispravljena nejednakost u bračnim odnosima zbog koje su žene mnogo propatile - izjavila je Nensi Racan, predsednica Nacionalnog saveta jevrejskih žena. - Odluka suda u Tel Avivu i dalje ne oslobađa Kneset odgovornosti da usvoji sveobuhvatan pravni lek za položaj agunot. Nadamo se da će ova odluka ubrzati njegovo donošenje.

Unuka Šoloma Alejhema podučava jevrejskom humoru

SAD - Bel Kaufman, devedesetdevetogodišnja unuka Šoloma Alejhema, pisca koji je pisao na jidišu, vodiće kurs o jevrejskom humoru.

Kaufman, autorka poznate novele „Penjanje niz stepenice“ vodiće na Hanter koledžu u Njujorku kurs „Šest sedmica smeha“, javlja „Njujork post“.

Kurs, za koji će polaznici morati da izdvoje 180 dolara, biće usredsređen na njenog dedu, čije su kratke priče bile inspiracija za „Violinistu na krovu“

SINAGOGA U PLAMENU

TUNIS - Vođa jevrejske zajednice u Džerbi, Tunis, Perez Trabelsi, obelodanio je da su nedavno u tom gradu udaljenom 500 km od glavnog grada Tunisa, zapaljeni sinagoga i svići Tore.

- Čudim se jer su policajci bili nedaleko od sinagoge - dodao je Perez u telefonskom razgovoru iz Tunisa. Perez je i predsjednik Gribe, najstarije afričke sinagoge na otoku Džerbi. Griba je u aprilu 2002. bila na meti napada kamiona-bombe za koji je odgovornost preuzela Al Kaida. U njemu je 21 osoba izgubila život, 14 nemačkih turista, pet Tunizana i dvoje Francuza. Jevrejska zajednica u Tunisu ima 1.600 pripadnika, uglavnom u Džerbi. Potpredsjednik jevrejske zajednice u Tunisu **Halifa Atun** potvrdio je požar u sinagogi, ali je umanjio važnost izgreda u prilikama sadašnje nestabilnosti u zemlji.

- Pale se javne zgrade, to se može dogoditi svima - rekao je.

Umrla Debora Fridman

SAD - U 59. godini umrla je Debora Fridman, kompozitorka i pevačica, koja je komponovala savremenu jevrejsku muziku tako što je kombinovala američki folk sa hebrejskim liturgijskim tekstovima. Debora Fridman, publici poznata po nadimku "Debi", počela je muzičku karijeru u mladosti, tokom rata u Vijetnamu, inspirisana muzikom Džoan Baez i Boba Dilana. U to vreme svirala je akustičnu gitaru i odlazila na službu u sinagogu u Minesoti. Sinagoga služba joj se činila "sumornom, i pasivnom". "Osećala sam se besnom" govorila je, "i želela sam da uradim nešto povodom toga, omogućim neku vrstu izražavanja koja bi za mene imala značenje. Ispostavilo se da je to veoma lako, kao da je muzika već bila tu, trebalo je samo pustiti je da izađe."

Njena prva pesma bila je melodija na molitvu "Ve ahavta", koja govori o ljubavi prema Bogu. Snimila je više od 20 albuma i izvodila svoju muziku širom Amerike uključujući i Karnegi hol u Njujorku.

"Dala je Jevrejima koji nisu tradicionalni, oruđe da spoznaju onaj duhovni deo sebe za koji većina njih nije ni znala da postoji", rekla je Debora Lipštat, Debina prijateljica i naučnik koji se bavi istorijom Holokausta.

Galiano vređao Jevreje

FRANCUSKA - Modni dizajner Džon Galiano suspendovan je iz modne kuće "Kristijan Dior" nakon što je šikanirao muškarca i ženu upućujući im antisemitske i rasističke uvrede.

Svađa se dogodila 24. februara, u jednom baru u Parizu između Galiana, glavnog dizajnera Diora koji je bio pripit i para - žene jevrejskog porekla i muškarca iz Azije, koje nije poznavao. Prema izveštavanju dnevnog lista Figaro, Galiano se navodno obratio Žeraldini Bloh (35), rečima "priljava jevrejska faco, trebalo bi da si mrtva".

Potom ju je zgrabio za kosu i povikao prema njenom partner, Filipu Virgitiiju (41), "J...azijsko kople, ubiču te".

Nakon ovog incidenta Galijano je priveden u policiju na salušavanje i testiran na nivo alkohola u krvi, nakon čega je odmah pušten.

Galiano je negirao da je uzvikivao bilo kakve rasističke uvrede, i samo dan nakon što je privremeno suspendovan sa posla u Dioru, podneo je žalbu za klevetu.

Šehita pred Holandskim parlamentom

FRANCUSKA - Neposredno pred podnošenje zakona o zabrani šehita (jevrejskog ritualnog klanja) Holandskom parlamentu na razmatranje, Evropski jevrejski kongres pozvao je holandske političare da ne glasaju za ovaj zakon.

Predsednik Evropskog jevrejskog kongresa Moše Kantor, rekao je da bi zabrana bila u suprotnosti sa normama holandskog društva.

- Holandija je sebe uvek predstavljala kao otvoreno, prihvatajuće društvo, a zabrana koja je usmerena na centralni deo jevrejskog identiteta značila bi da holandski političari okreću leđa tolerantnoj Holandiji kojoj se divimo - rekao je Kantor.

Usvajanjem ovog zakona Holandija bi danas postala prva zemlja

Evropske unije koja ne dopušta ritualno klanje, i prva evropska zemlja od 1930. godine koja uvodi ovu zabranu.

Evropski jevrejski kongres je izjavio i da je šehita dozvoljena po evropskom zakonu, a sada je zabranjivati značilo bi ići direktno protiv UN Povelje o ljudskim pravima koja jasno kaže da postoji sloboda religijske prakse.

- Iako u obrazloženju ovog nacrtu zakona leži navodna briga o pravima životinja, on vrlo lako može odvesti u populizam, ekstremizam i antisemitizam - dodao je Kantor. - Pozivamo holandske političare da pažljivo ispituju posledice ovog zakona i kako bi njegovo donošenje uticalo na jevrejski život u Holandiji.

TISKOVINA IMPRIMEE

Exp. Savez jevrejskih opština Srbije,
11000 Beograd, Kralja Petra 71a

POB 30

SRBIJA / SERBIA

Ako ste vi ili vaši rođaci jevrejskog porekla
posedovali imovinu koja je konfiskovana, opljačkana
ili nasilno prodana u vreme Holokausta, mogli biste imati
pravo da učestvujete u projektu Heart

O čemu se radi, pogledajte detaljnije na www.heartwebsite.org

Izdavač: Savez jevrejskih opština Srbije, Kralja Petra 71-a, POB 30, tel: 011/26 24 359, 26 21 837; Fax: 011/26 26 674,
e-mail: bilten@savezscg.org; Izlaženje Jevrejskog pregleda pomaže Ministarstvo vera Srbije; CIP – Katalogizacija u publikaciji;
Narodna biblioteka Srbije, Beograd; ISSN 1452-130X = Bilten – Savez jevrejskih opština Srbije; COBISS.SR-ID 81280012;

Glavni i odgovorni urednik: Stanimir Saša Ristić; **Tehnički urednik:** Dušan Oluić;

Svi potpisani članci odražavaju lično mišljenje autora, koje se ne podudara uvek sa mišljenjem redakcije.

Rukopisi za naredni broj se primaju do 20. u mesecu; Redakcija zadržava pravo da prilagodi priloge; Štampa: COLORGRAFX d.o.o. – Beograd